ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 40 (1677) | Пятніца, 18 мая 1962 года | Цана 4 кап.

ГАНЬБА ПАДПАЛЬШЧЫКАМ ВАЙНЫ

Днямі ў клубе Саюза пісьменнікаў адбыўся партыйны сход. Беларускія пісьменнікі, абураны каварнымі дзеяннямі ўрада Кенедзі, які дазволіў падпальшчыкам вайны пачаць выпрабаванні атамнай зброі. Амерыканскія імперыялісты яшчэ раз даказалі, што яны з'яўляюцца ворагамі міру на зямлі. Удзельнікі сходу прынялі наступную рэзалюцыю:

«Новыя і новыя выбухі ядзернай зброі Злучаных Штатаў Амерыкі гучаць над Ціхім акіянам. Злавесныя воблакі радыеактыўных рэчываў падымаюцца ў чыстае неба, распаўсюджваюцца над зямлёй. Аднаўленнем ядзерных выпрабаванняў амерыканская ваеншчына, урад ЗША кінулі выклік усяму чалавецтву, яго надзеям на мірнае суіснаванне народаў, на спакой на зямлі. Перад усім светам паўстала драпежнае аблічча амерыканскага імперыялізму, як заклятага ворага міру, ашалелага падпальшчыка вайны.

Мы, беларускія пісьменнікі, адзінадушна далучаем свой голас да гнеўнага пратэсту мільёнаў і мільёнаў міралюбівых людзей зямлі супраць гэтага абуральнага, вераломнага акта амерыканскіх імперыялістаў, расцэньваем іх дзеянні як правакацыю ў дачыненні да намаганняў савецкага і іншых народаў захаваць мір і дружбу паміж народамі. Мы рашуча асуджаем шаленства заакіянскіх атамных вар'ятаў і патрабуем неадкладнага спынення ядзерных выпрабаванняў, дзе б яны ні праводзіліся — у акіяне, пад зямлёй ці ў касмічнай прасторы.

Мы горача вітаем людзей добрай волі ўсяго свету, якія асуджаюць правакацыйны акт амерыканскага імперыялізму, выказваем братэрскую салідарнасць з імі, заклікаем да яшчэ большай згуртаванасці магутных міралюбівых сіл. Са свайго боку мы зробім усё магчымае для барацьбы супраць пагрозы спусташальнай атамнай вайны, за ўсеагульнае раззбраенне, за трывалы мір на зямлі, за светлую будучыню чалавецтва».

З высокай узнагародай!

У сувязі з 40-годдзем Усесаюзнай піянерскай арганізацыі імя Ул. І. Леніна і адзначаючы яе вялікую работу па камуністычнаму выхаванню дзяцей, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР узнагародзіў Усесаюзную піянерскую арганізацыю імя Ул. І. Леніна ордэнам Леніна.

НА ГАСЦІННАЙ ЗЯМЛІ СЯБРОЎ

Некалькі дзён у Народнай Рэспубліцы Балгарыі гасціць савецкая партыйна-ўрадавая дэлегацыя на чале з Першым Сакратаром ЦК КПСС, Старшынёй Савета Міністраў СССР М. С. Хрушчовым.

Пасланцоў савецкага народа горача вітаюць працоўныя Балгарыі. Гарады братняй краіны апрануліся ў святочнае ўбранне.

У першы дзень савецкія госці нанеслі візіт Першаму Сакратару ЦК БКП Т. Жыўкаву, Старшыні Прэзідыума Народнага сходу Д. Ганеву і Старшыні Савета Міністраў А. Югаву. М. С. Хрушчоў перадаў Т. Жыўкаву копію вымпела, які дастаўлены савецкай ракетай на месяц.

У той жа дзень у Сафіі пачаліся перагаворы паміж партыйна-ўрадавымі дэлегацыямі Народнай Рэспублікі Балгарыі і Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. На другі дзень савецкія госці пачалі паездку па Балгарыі. Першую пасадку самалёт робіць у Хаскаве. Картэж аўтамашын рухаецца да прамысловага комплексу «Марыца-Усход». Пасля абеду адбылася паездка ў горад Стара Загора для азнаямлення з азотна-тукавым камбінатам.

На трэці дзень знаходжання ў Балгарыі савецкая дэлегацыя наведала суднабудаўнічы і суднарамонтны завод імя Георгія Дзімітрава ў Варне. На заводскім двары адбыўся мітынг. Гасцей цёпла сустрэлі тысячы рабочых і служачых. З цёплай прамовай перад суднабудаўнікамі выступіў М. С. Хрушчоў.

Затым члены дэлегацыі на машынах накіраваліся на вядомыя чарнаморскія курорты «Дружба» і «Залатыя Пяскі». У памяць аб сваім знаходжанні на курорце М. С. Хрушчоў і Т. Жыўкаў пасадзілі два маладыя дрэўцы.

У г. Варна ў гэты ж дзень адбыўся мітынг працоўных, прысвечаны сустрэчы савецкай дэлегацыі на чале з тав. М. С. Хрушчовым.

Праязджаючы па гарадах і вёсках Народнай Балгарыі, члены савецкай дэлегацыі ўсюды бачаць, з якой радасцю сустракаюць іх балгарскія сябры. Адказваючы на цёплыя сардэчныя словы балгар, М. С. Хрушчоў запэўняе балгарскіх братоў, што Камуністычная партыя Савецкага Саюза, Савецкі Урад і савецкі народ зробяць усё для таго, каб наша дружба мацнела і развівалася.

Савецкая партыйна-ўрадавая дэлегацыя ў Сафіі. Фота спец. кар. ТАСС В. ЯГОРАВА.

ЗА ВЫДАТНЫЯ ДАСЯГНЕННІ

Днямі ў Крамлі адбылося ўручэнне Ленінскіх прэмій 1962 года за найбольш выдатныя дасягненні ў галіне літаратуры і мастацтва П. У. Броўку, К. І. Чукоўскаму, Э. Г. Гілельсу і Л. Е. Кербелю.

Урачыстасць уручэння адкрыў М. С. Ціханаў.

Затым М. С. Ціханаў уручае дыплом і ганаровы знак лаўрэата беларускаму паэту П. У. Броўку.

Прымаючы ўзнагароду, П. У. Броўка сардэчна дзякуе савецкаму народу, Камуністычнай партыі, Савецкаму ўраду за высокую ацэнку яго працы.

— Я шчаслівы, — гаворыць ён, — што з'яўляюся прадстаўніком нашай шматнацыянальнай літаратуры, якая дапамагае савецкаму народу ісці наперад, да перамогі камунізма. Цяжка сказаць, што я напішу ў будучым, але цвёрда ведаю: гэта будуць творы пра нашы гераічныя дні, пра людзей, якія натхнёна будуюць новае грамадства. Нам, пісьменнікам, цяпер працаваць цікава, як ніколі.

Дыпломы і ганаровыя знакі ўручаюцца пісьменніку К. І. Чукоўскаму — аўтару кнігі «Майстэрства Някрасава», выдатнаму савецкаму піяністу Э. Г. Гілельсу, скульптару Л. Е. Кербелю, стваральніку помніка Карлу Марксу. Лаўрэаты ўсхвалявана гавораць аб высокім гонары быць савецкім мастаком, аб шчасці аддаваць свае сілы служэнню народу, роднай Камуністычнай партыі.

Намеснік міністра культуры СССР А. П. Кузняцоў горача павіншаваў лаўрэатаў і пажадаў ім новых творчых поспехаў.

Майстру савецкай графікі В. А. Фаворскаму з прычыны яго хваробы прэмія ўручана ў яго на кватэры. Літоўскаму паэту Э. Б. Межалайцісу прэмія будзе ўручана пазней.

ГАЛОЎНЫ ФАКТАР

Мікалай РАЖКОЎ

Інструктар райкома, з якім я ездзіў аднаго разу па калгасах Быхаўшчыны, чалавек ужо немалады, з салідным жыццёвым вопытам, працаваў калісьці педагогам. Можа таму ён кожную з'яву ці асобны факт разглядаў са свайго спецыфічнага пункту гледжання:

— Тое, як працуе работнік, залежыць ад яго ведаў, працаздольнасці, свядомасці і маральнай устойлівасці,—гаварыў работнік райкома. — Усе гэтыя якасці ў чалавека развіваюцца і замацоўваюцца пад уздзеяннем выхаваўчых фактараў. З самага дзяцінства!

І тут мой субяседнік, які дагэтуль прыводзіў нямала адмоўных прыкладаў, пахвальна адгукнуўся аб Лізавеце Іванаўне Арлоўскай — брыгадзіру жывёлагадоўчай фермы калгаса «Рэвалюцыя». Яшчэ перад вайной яе напаткала гора — памёр муж. Жанчына засталася з чатырма малымі дзецьмі—старэйшаму было восем год. Нагаравалася ў час нямецка-фашысцкай акупацыі. Нялёгка даводзілася ў першыя гады пасля вайны — калгас быў зруйнаваны дашчэнту.

— І ўсё ж яна здолела выхаваць дзяцей значна лепей, чым, скажам, некаторыя... педагогі,— падкрэсліў субяседнік.

Мая цікавасць была распалена і я прапанаваў адразу ж адправіцца ў калгас «Рэвалюцыя». Гэта гаспадарка знаходзіцца на ўскраіне горада—ад райкома, дзе адбывалася размова, да праўлення калгаса і фермы дваццаць мінут хады.

Лізавету Іванаўну мы засталі на рабоце. Невысокая, увішная і гаваркая жанчына год пяцідзесяці. Загарэлы абветраны твар свеціцца добразычлівасцю. Пазнаёміліся і разгаварыліся. Арлоўская коратка расказала аб справах на ферме, паведаміла, што па надоях калгас па-ранейшаму ідзе ў ліку перадавых гаспадарак, назвала лепшых жывёлаводаў.

— А цяпер раскажыце пра сябе, — папрасіў я.

— Што ж, можна і пра сябе, —згадзілася Лізавета Іванаўна.

Мы прайшлі ў невялікае ўтульнае памяшканне, дзе на сталах ляжалі газеты і часопісы. Тут, у «чырвоным кутку», у вольныя мінуты жывёлаводы збіраюцца адпачыць, пачытаць, паслухаць гутарку, абмеркаваць свае справы.

— Не так даўно прыязджаў да нас з Масквы адзін вучоны— спецыяліст па ветэрынарыі, — пачала Лізавета Іванаўна. — Заходзіць на ферму. Я ў той час была ля кароў — лячыла іх.

— Чым займаецеся? — пытае.

— Апрацоўкай жывёлы, — кажу. — Захварэлі на франсаіялёз.

— Якую норму прэпарата ўводзіце?

—Дзесяць — пятнаццаць грамаў, — адказваю. — У залежнасці ад вагі жывёліны.

— Правільна,—пахваліў вучоны. — А цялятам прышчэпку ад паратыфу рабілі?

— А як жа, вакцыніравалі. Хворым уводзілі сываратку.

Пагутарылі мы з ім так з паўгадзіны. Я ўправілася з работай. Пайшлі ў праўленне. Госць пацікавіўся:

— Дзе вы інстытут канчалі?

— Які інстытут? — збянтэжылася я.

— Зразумела, ветэрынарны. Вы ж ветурач?

— Не, я на ферме брыгадзірам.

Вучоны здзівіўся.

— Аднак жа... тэхнікум, мабыць, вы канчалі?

— І тэхнікума не канчала. Я — радавая калгасніца.

— Малайчына, — сказаў госць. — Што значыць практыка!

— Не толькі практыка, —адказваю. — Чытаю літаратуру па жывёлагадоўлі. Сачу за навінкамі, дзе чаго навука дасягнула ў галіне заатэхнікі і ветэрынарыі, цікаўлюся вопытам лепшых жывёлаводаў. Іначай цяжка было б.

Лізавета Іванаўна, расказаўшы гэты эпізод, задумалася. Я запытаўся, ці даўно яна працуе на ферме.

— Амаль што з першых год арганізацыі калгаса. Спачатку працавала свінаркай. Пасля вайны—даяркай. А з 1950 года—увесь час брыгадзірам. З брыгадзірствам выйшла так, — працягвала Арлоўская. — Пачала мяне прасіць Настасся Корза — яна тады загадвала фермай: «Прымі, ды прымі рагатых. Не клеіцца ў мяне: каровы і цяляты хварэюць». Праўленне калгаса таксама настойвала. Ну я і згадзілася. Прыходжу дадому і кажу старэйшай дачцы:

—Прымеш, Тоня, маю групу кароў. Будзеш даяркай.

Дачцы ішоў семнаццаты год. З маленства яна навучылася даіць і часта памагала мне на ферме. Выгляд у мяне быў, напэўна, крыху разгублены і заклапочаны, бо дзеці адразу затрывожыліся.

— А цябе, мамка, куды? — спалохаўся Васіль, мой самы старэйшы.

— Цябе знімаюць? — запытаў Генадзь, меншы.

— За што? — аж заплакала маленькая Тамара. — Чаму маўчыш?

— Ты ж, мама, так добра працавала,—захліпала і Тоня.

Дзеці абступілі мяне і адно перад адным пачалі суцяшаць. Казалі, што яны дарослыя і здолеюць зарабіць і на сябе і на маці, што мне цяпер акурат сядзець дома на ласкавым хлебе.

— Усё гэта добра і я вам вельмі дзякую, — адказваю.— Але ж хто будзе ўзначальваць ферму? Мяне ж прызначылі за брыгадзірку.

— Ой, мамка! — дружна закрычалі і засмяяліся сыны і дочкі.

І зноў трывожнае:

— А ці справішся, мама?

— Калі будзеце памагаць мне, як Васіль і Тоня — спраўлюся!

Васіль першы пачаў працаваць на ферме з пятнаццаці год. Спачатку быў за вартаўніка. Бывала аддзяжурыць ноч на ферме, пакуль не прыйдуць даяркі, а затым паспіць трошкі раніцай, пасля падрыхтуе ўрокі і спяшаецца ў школу на другую змену.

А неўзабаве, акрамя таго, што вартаваў, ваду пачаў падвозіць — усё мне падмога.

Здаралася, што Вася мой не паспее і пераапрануцца і бяжыць у школу. Там яго на смех падымалі: у мокрых штанах прыбег! А ён нічога. Толькі аднойчы вельмі ўжо дапяклі—у насценгазеце намалявалі. Прыйшоў дамоў заплаканы.

Пайшла сама ў школу. Пагаварыла з класным кіраўніком, сустрэлася з дзецьмі— аднакласнікамі сына.

— Дзеці! — кажу.—Кожны з вас, напэўна, ужо сур'ёзна падумаў аб тым, кім ён будзе ў жыцці. Хто кім хоча быць?

Маўчаць, адзін на аднаго пазіраюць, мабыць, думаюць: навошта гэта цётка пытае?

— Ну, вось ты, — паказваю на аднаго хлопчыка.

— Лётчыкам, — бойка адказвае той.

— Так. А вось ты?

— Настаўніцай.

Адказы пасыпаліся з усіх бакоў. «Капітанам на караблі», «вучоным», «урачом», «музыкам», «артысткай», «шафёрам»...

— Вельмі добра. Ну, а ты Вася? — пытаюся ў сына.

— Ты ж ведаеш, мама.

— Скажы пры ўсіх.

— Жывёлаводам буду.

Зноў звяртаюся да ўсяго класа:

— Цяпер скажыце: малако, смятану, масла любіце?

— Любім! — гуртам адказваюць і смяюцца: маўляў, здагадваемся, куды гнеш.

— Ну, вось бачыце, — пада-

(Заканчэнне на 4-й стар.).

КАБ НЕ ЗГАСАЎ АГОНЬ ЦІКАВАСЦІ...

10 красавіка г. г. у нашай газеце быў надрукаваны артыкул Б. Клейна, у якім узнімаліся надзённыя пытанні работы народных універсітэтаў культуры.

Сёння мы працягваем пачатую размову.

Універсітэты культуры адыгрываюць значную ролю ў камуністычным выхаванні працоўных. Іх аўдыторыі збіраюць сотні слухачоў. Асабліва ажыўлена на факультэтах літаратуры і мастацтва. Але нярэдкія, на жаль, выпадкі, калі, пачаўшы работу ў поўным складзе, факультэт ад заняткаў да заняткаў траціць наведвальнікаў. Адбываецца гэта часцей за ўсё таму, што арганізацыя і якасць лекцый і практычных заняткаў не задавальняюць, не захапляюць слухачоў. Вось аб гэтым і хацелася б пагаварыць.

Перш за ўсё аб праграмах факультэтаў літаратуры і мастацтва. Возьмем у іх раздзел мастацкай літаратуры. Колькасць гадзін на літаратурныя тэмы ў праграмах універсітэтаў культуры невялікая. І таму варта асабліва сур'ёзна прадумаць прынцып адбору матэрыялаў і пытанняў, якія павінны быць вывучаны і раскрыты на занятках. У праграмах універсітэтаў культуры мы сустракаемся з тэмамі па тэорыі і гісторыі літаратуры, са спробай асвятліць развіццё савецкай літаратуры па жанрах, пазнаёміць слухачоў з развіццём літаратур народаў СССР і яркімі з'явамі прагрэсіўнай літаратуры за рубяжом. Сама шырыня і разнастайнасць тэматыкі радуе і сведчыць аб глыбокай цікавасці савецкіх людзей да мастацкай літаратуры. Але ўся бяда ў тым, што фармулёўкі тэм, якія вызначаюць змест і напрамак лекцый, часта бываюць няўдалымі і сведчаць аб адсутнасці кваліфікаванай дапамогі і кантролю над работай універсітэтаў культуры.

Звычайна заняткі факультэтаў літаратуры і мастацтва пачынаюць тэарэтычнай лекцыяй. Гэта правільна і патрэбна. Але як гэта выглядае практычна? Навошта, напрыклад, слухачам універсітэтаў культуры чытаць лекцыю на тэму «Роля савецкай літаратуры ў камуністычным выхаванні працоўных». Такая лекцыя патрэбна для прапагандыстаў, настаўнікаў і г. д. Нарэшце, гэта сам лектар павінен прадумаць, як выкарыстаць літаратуру ў мэтах камуністычнага выхавання.

Вельмі ўдала ў 1960 годзе універсітэт культуры пры Мінскім Палацы прафсаюзаў пачаў заняткі факультэта літаратуры і мастацтва з тэмы «Літаратура і жыццё». Гэта тэарэтычная тэма, але пададзена яна так, што дала магчымасць проста, ярка, на жывых прыкладах растлумачыць, якую ролю ў развіцці літаратуры, пісьменніцкіх талентаў адыгрываюць ідэйнасць, народнасць і камуністычная партыйнасць.

Возьмем гісторыю літаратуры. Тут, як у шолахаўскага Нагульнага, цяга да «сусветных маштабаў». Праграмы стракацяць такімі неабдымнымі тэмамі, як «Савецкая паэзія», «Развіццё літаратуры народаў СССР» (гэта азначае, што за дзве гадзіны лектар павінен расказаць пра развіццё некалькіх дзесяткаў нацыянальных літаратур). У некаторых праграмах ёсць імкненне неяк абмежаваць матэрыял. Так, рускую савецкую літаратуру бяруць для лекцыйных аглядаў па перыядах: савецкая літаратура перыяду Вялікай Айчыннай вайны, савецкая літаратура пасляваенных год. Але колькасць гадзін, што адводзяцца праграмамі на літаратуру, не дазваляе даць агляд усіх этапаў развіцця савецкай літаратуры. Тады, чым вызначыць выбар таго ці іншага гістарычнага перыяду? І, галоўнае, што можна за дзве гадзіны сказаць аб савецкай літаратуры ваеннага, а тым больш пасляваеннага перыяду. Робяцца спробы даваць агляды літаратуры па жанрах. У праграме універсітэта культуры г. Касцюковічы знаходзім тэму: «Развіццё савецкай прозы (характарыстыка творчасці М. Шолахава, А. Талстога, Ф. Гладкова, А. Серафімовіча і іншых»)! І ўсё гэта трэба асвятліць за чатыры гадзіны. Што дасць слухачам такая лекцыя?

Пытанні складання праграм, фармулёўка тэм лекцый— справа складаная і адказная. І тут універсітэтам патрэбна дапамога. А дапамога гэтая можа ісці перш за ўсё ад гарадскіх, абласных і рэспубліканскіх секцый літаратуры пры Таварыстве па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў. Секцыі Таварыства могуць сабраць і абагуліць станоўчы вопыт работы факультэтаў літаратуры і мастацтва універсітэтаў культуры. Вопыт, напрыклад, гаворыць аб тым, што ўдала праходзяць лекцыі, пабудаваныя на якой-небудзь канкрэтнай гісторыка-літаратурнай праблеме: «Вобраз маладога чалавека ў сучаснай савецкай літаратуры», «Гераічныя подзвігі беларускага народа ў дні Вялікай Айчыннай вайны па кнізе М. Лынькова «Векапомныя дні», «Вобраз будаўніка камунізма ў савецкай літаратуры» і г. д. Асобныя такія ўдачы, народжаныя вопытам прапагандыстаў, можна знайсці ў многіх праграмах народных універсітэтаў нашай рэспублікі. Выбраць гэтыя тэмы, папулярызаваць як метадычную знаходку было б пэўнай дапамогай універсітэтам культуры.

Часта універсітэты культуры плануюць лекцыі манаграфічнага характару, аб жыцці і творчасці якога-небудзь вялікага пісьменніка. І тут паўстае пытанне, ці падыходзіць гэта для універсітэта культуры. Бо слухачы універсітэтаў — гэта людзі з сярэдняй, часта вышэйшай спецыяльнай адукацыяй. А што, апроч азбучных ісцін, скажа лектар у адной лекцыі аб жыцці і творчасці такіх гігантаў, як Міхаіл Шолахаў ці Леў Талстой. Ці не лепш раскрыць перад слухачамі які-небудзь адзін бок творчасці пісьменніка, найбольш істотны, і зрабіць гэта свежа і ярка.

Некалькі меркаванняў аб лектарах народных універсітэтаў. Справа ў тым, што ўказаныя недахопы ў складанні праграм адбіваюцца не толькі на зніжэнні цікавасці, але часам адбіваюць ад універсітэтаў культуры сур'ёзных, кваліфікаваных лектараў. А ў такіх выпадках адкрываецца дарога для халтуршчыкаў. Чаго таіцца, у нас ёсць сярод лектараў пэўны працэнт людзей без глыбокіх ведаў, без асаблівай патрабавальнасці да сябе, але «заўжды гатовых» да выступлення па любой тэме. А арганізатары лекцый часта згаджаюцца на іх паслугі. Трэба кінуць папрок і літаратурным кафедрам вышэйшых навучальных устаноў і секцыям Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў за тое, што яны мала думаюць аб распрацоўцы методыкі папулярызацыі літаратуры ў шырокіх масах працоўных.

Яшчэ адна бяда нашых універсітэтаў: лектар там, як залётная птушка. За два дні да лекцыі ён і не думаў пра існаванне таго універсітэта культуры, куды яго прыслалі і, вядома, не ведае, што за слухачы яго чакаюць, аб чым яны ўжо слухалі лекцыі і што будуць слухаць пасля яго. Бо практыка універсітэтаў такая: складаюцца праграмы, а потым па меры набліжэння тэрміну той ці іншай тэмы спешна шукаецца лектар. А ці не лепш прытрымлівацца адваротнага парадку. Спачатку падабраць лектараў, а потым з імі ўзгадніць тэматыку лекцый. А яшчэ нядрэнна было б першыя заняткі факультэта літаратуры і мастацтва пачынаць у кожным наступаючым годзе ў прысутнасці ўсіх лектараў, якія будуць працаваць на факультэце. І праводзіць гэтыя заняткі ў форме гутаркі з будучымі слухачамі, скажам, на тэму: «Мая любімая кніга», «Мой любімы пісьменнік», «За што я люблю літаратуру?» і г. д. Бо вельмі важна ведаць, каму ты будзеш чытаць свае лекцыі.

У заключэнне хацелася б сказаць, што паралельна з універсітэтамі культуры трэба было б весці прапаганду літаратурных ведаў і ў іншых, «малых» формах, бо ва універсітэт культуры ідуць людзі ўжо з пэўнай цікавасцю да літаратуры. І каб не зніжаўся паток слухачоў, якія ідуць у дзверы універсітэтаў, трэба абуджаць цікавасць да літаратуры ў масах. Адной з форм такой нізавой работы могуць быць гурткі аматараў літаратуры пры масавых бібліятэках. Аўтару гэтых радкоў даводзілася весці такі гурток пры бібліятэцы імя Н. К. Крупскай у Савецкім раёне г. Мінска. Гэты гурток узнік з гутарак з чытачамі ля кніжнай паліцы. Але без энергічнай арганізацыйнай дапамогі работнікаў бібліятэкі тут, вядома, не абысціся. За паўтара гады мы абмеркавалі ў гуртку многія кнігі сучаснай савецкай літаратуры («Жывыя і мёртвыя» Сіманава, «Гонар» Медынскага, «Дарогі, якія мы выбіраем» Чакоўскага, «Шлях Абая» Ауэзава). Гурток быў не шматлікім, але гутаркі заўсёды былі ажыўленыя, цікавыя.

А. ЛЕНСУ.

ПАВЕДАМЛЕННЕ

28 мая (панядзелак) у 11 гадзін раніцы ў клубе Саюза пісьменнікаў БССР (вул. Энгельса, 9) адбудзецца сумеснае пасяджэнне мастацкага савета Міністэрства культуры БССР, прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, прэзідыума Беларускага тэатральнага аб'яднання.

На парадку дня:

Сённяшні і заўтрашні дзень тэатральнага мастацтва — працяг размовы аб тэатры, якая вядзецца на старонках газеты «Літаратура і мастацтва».

САЛЮТ, ПІЯНЕРЫЯ!

Чалавеку дзесяць год. Чалавек дае ўрачыстае абяцанне: «Я, юны піянер...» У яго вачах — радасць. Ён ведае, якую пачэсную эстафету прымае ад камсамольца-піянерважатага разам з чырвоным гальштукам. Ён ведае, што такое ж абяцанне, як зараз ён, давалі некалі Паўлік Марозаў і Алег Кашавы, Валянціна Гаганава і Герман Цітоў. І ўрачыстае абяцанне дзесяцігадовага чалавека гучыць клятвай быць такім жа, як яны, як тысячы герояў — выхаванцаў піянерскай арганізацыі.

І сёння, напярэдадні вялікага свята юных ленінцаў — 40-годдзя піянерскай арганізацыі, уся краіна з хваляваннем вітае сваю надзею і будучыню:

— Салют, піянерыя!

Фотаэцюд Ул. КРУКА.

ПАМЯЦІ ПЕСНЯРА

Літаратурны гурток школы № 26 г. Мінска арганізаваў літаратурны вечар, прысвечаны 80-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы. На вечары прысутнічалі ў якасці ганаровых гасцей сястра Я. Купалы Леакадзія Дамінікаўна Раманоўская, супрацоўнікі музея імя Я. Купалы Ядвіга Юльянаўна Раманоўская (пляменніца Я. Купалы), І. Курбека, А. Сабадаж.

З вялікім захапленнем і цікавасцю праслухалі вучні ўспаміны Л. Раманоўскай пра народнага песняра.

На вечары выступілі таксама Я. Раманоўская і І. Курбека, якія расказалі аб рабоце музея імя Я. Купалы. Затым яны зрабілі падарунак ўдзельнікам літаратурнага гуртка — кнігу аб творчасці Я. Купалы.

Пасля ўрачыстай часткі вучні наладзілі канцэрт мастацкай самадзейнасці, праграма якога была складзена з твораў Я. Купалы.

ШАХЦЁРЫ абмяркоўваюць фільм

Адна з апошніх карцін, над якой працавалі беларускія кінематаграфісты — фільм «Дзень, калі споўнілася 30 год». Яго паставіў рэжысёр В. Вінаградаў па сцэнарыю А. Каплінскай. Музыку напісаў беларускі кампазітар Зм. Камінскі.

І вось закончана работа над фільмам. Кінематаграфісты вырашылі абмеркаваць яго. З такой прапановай яны звярнуліся да беларускіх шахцёраў. Салігорцы падтрымалі прапанову. Нядаўна ў клубе шахцёраў адбыўся прагляд карціны. Затым свае заўвагі выказалі шахцёр Андропаў, майстар Кавальскі, старшыня шахтнага камітэта Богусь, інжынер Краснакуцкая. У абмеркаванні фільма прынялі ўдзел пастаноўшчык карціны В. Вінаградаў, аператар А. Аўдзееў, мастак Ю. Альбіцкі, намеснік дырэктара карціны І. Каважэнкаў.

УДАЧА ВЫКАНАЎЦАЎ — УДАЧА РЭЖЫСЁРА

А. РАКАВА

На гэтым спектаклі ў глядзельнай зале няма раўнадушных. На дзіва вясёлыя, самыя нечаканыя падзеі, якія імкліва развіваюцца на сцэне, літаральна захапляюць публіку, і яна бурна рэагуе на іх.

Тым, хто сядзіць у зале, падабаецца, як лёгка, свабодна і шчыра выконваюць артысты свае ролі ў багатай дасціпнымі сітуацыямі лірыка-камічнай оперы С. Пракоф'ева, пастаўленай беларускім тэатрам. Але ж гледачы не ведаюць, якой працы і творчых намаганняў каштавала кожнаму ўдзельніку спектакля «Заручыны ў манастыры» (па п'есе «Дуэнья» Р. Шэрыдана) развучыць партыю і стварыць вобраз таго ці іншага героя. Цяжкасці, з якімі вельмі часта сутыкаліся салісты, ішлі перш за ўсё па лініі авалодання музычным матэрыялам оперы. У ёй спевакі сустракаюцца з некаторымі момантамі, якія рэзка адрозніваюць музыку С. Пракоф'ева ад прывычнай нам opернай класікі.

Адсутнасць у оперы шырока развітых сольных выказванняў, нязначнае выкарыстанне ў вакальных партыях меладычнага разліву (іменна ў вакальных партыях, бо ў аркестры шчодры лірычны струмень адчуваецца на многа мацней), мноства музычных рэчытатываў, імклівых дыялогаў, якія трэба не толькі праспяваць, але і «сыграць», — вось той арыгінальны, вельмі цікавы, але цяжкі «матэрыял», з якога прадстаіць артыстам «ляпіць» сцэнічныя вобразы. Спадзявацца на тое, што музыка оперы паможа, «выцягне» — не даводзіцца. Акцёрскі малюнак ролі павінен быць тут дадаткам да вакальнага, а абодва разам яны павінны вынікаць з надзвычай своеасаблівай пракоф'еўскай музыкі. Спевакам тут прадастаўляецца магчымасць праявіць не толькі свае вакальныя здольнасці, але і сцэнічнае майстэрства, паказаць побач з уменнем валодаць голасам — уменне распараджацца сваім целам, жэстамі, мімікай. Вось чаму такое вялікае значэнне ў оперы «Заручыны ў манастыры» набывае роля рэжысёра-пастаноўшчыка.

За апошнія некалькі год я не памятаю, бадай, ніводнага спектакля ў нашым оперным тэатры, дзе так яўна і самастойна заявілі б аб сабе рэжысёрская манера, рэжысёрская думка, дакладная і пэўная, патрабавальная і настойлівая.

Рэжысёр-пастаноўшчык Д. Смоліч у спектаклі «Заручыны ў манастыры» ўпершыню сустрэўся з калектывам нашага тэатра, і трэба сказаць, што гэтая сустрэча аказалася вельмі плённай і паспяховай.

Наўрад ці ёсць неабходнасць гаварыць пра змест спектакля — многія мінчане бачылі ў Тэатры імя Янкі Купалы «Дзень цудоўных падманаў» («Дуэнья»), памятаюць бліскучую ігру акцёраў і перш за ўсё Г. Глебава. У оперы Пракоф'ева выканаўцам было значна цяжэй іграць свае ролі, але яны справіліся з імі таксама выдатна.

...Вось на сцэне з'яўляюцца два галоўныя камічныя персанажы — севільскі дваранін дон Жэром і багаты рыбагандляр Мендоза. Абодва думаюць, што яны разумныя і хітрыя, абодва шукаюць асабістай выгады для сябе і абодва ў выніку аказваюцца ашуканымі. Кожны з іх — ярка індывідуалізаваны вобраз, які знайшоў выдатнае ўвасабленне ў спектаклі.

Ролю дон Жэрома выконвае В. Бруй. Гэта — першая творчая перамога новага рэжысёра на нашай сцэне і вялікі поспех артыста. Мы ні разу не бачылі В. Бруя ў такой значнай опернай партыі. Пастаноўшчыкі іншых спектакляў, у якіх ён быў заняты, відаць, проста не заўважалі камедыйных задаткаў спевака. Д. Смоліч першы ўбачыў гэтыя патэнцыяльныя магчымасці артыста і памог яму сапраўды творча раскрыцца ў новым оперным спектаклі.

Ужо з першых слоў дон Жэрома — Бруя «Гэта хімерычна!» і да канца спектакля гледачы пераконваюцца ў цікавым камедыйным таленце выканаўцы, ён моцна прыкоўвае іх увагу. Артыст лёгка і свабодна валодае голасам. Праўда, іншы раз яго позірк усё ж шукае палачку дырыжора (відаць, яшчэ адбіваецца адсутнасць вялікага сцэнічнага вопыту, які артыст не здолеў набыць не па сваёй віне).

Зусім па-новаму раскрыліся ў спектаклі выканаўчыя магчымасці саліста В. Чарнабаева (Мендоза). Наведвальнікі опернага тэатра ведаюць гэтага спевака па такіх глыбокіх і розных па характару партыях, як Млынар, Мефістофель, князь Галіцкі, Варажскі госць і інш. Працуючы над роллю Мендозы, В. Чарнабаеў на поўную меру паказаў свой камедыйны талент. Паглядзіце на створаны артыстам вобраз, колькі ў ім цікавых дэталей і знаходак: гэта лісьлівая і ўкрадлівая паходка на паўсагнутых нагах, гэтыя хітраватыя вочы, задавальненне на твары ад чакання сустрэчы з Луізай, якую ён яшчэ ніколі не бачыў, але якую ўжо «кахае» дзякуючы тоўстаму кашальку яе бацькі. Або прыгадаем сцэну, калі хітры, спрытны і разумны, як ён сам сябе лічыць, Мендоза, сустрэўшыся з уяўнаю Луізай (Дуэньяй) перасільвае свой перапалох і агіднасць да старой нянькі і выказвае ёй свае пачуцці кахання (памятаючы, вядома, пра кашалёк дон Жэрома). Іменна гэтая сцэна прызнання Мендозы — Чарнабаева з Дуэньяй вылучаецца вялікім вакальным і сцэнічным майстэрствам.

Добра справілася з партыяй Дуэньі Р. Асіпенка. Яна вядзе сваю ролю весела, з поўнай самааддачай і ўнутранай свабодай. Сцэна з дон Жэромам (2-я карціна), калі Дуэнья ажыццяўляе свой хітры план, у перспектыве якога — яе шлюб з Мендозам, эпізод прызнання ў каханні з Мендозам (4-я карціна), калі яна, гаворачы яму кампліменты, дамагаецца ад старога хітруна згоды на «рамантычную» прадзелку (Мендоза павінен абавязкова яе ўкрасці) — усюды Р. Асіпенка застаецца праўдзівай і непасрэднай. Праўда, іншы раз закрадваецца думка: ці такая ўжо пажылая Дуэнья і ці не занадта яна ўвішная? Падобныя сумненні выкліканы, перш за ўсё, не зусім удалым, на мой погляд, грымам: ясна бачныя белыя палосы на шчоках Дуэньі яшчэ не робяць яе твар пажылым.

У Мендозы ёсць прыяцель — збяднелы дваранін дон Карлас. Паміж сабою яны вельмі розныя. Даволі празаічным жыццёвым «прынцыпам» Мендозы проціпастаўлены «рамантычнасць» дон Карласа, яго вытанчаныя манеры, узвышанасць пачуццяў. Дон Карлас з'яўляецца ў спектаклі толькі ў некалькіх карцінах оперы, але гэты вобраз, створаны Я. Шаціхіным, надоўга запамінаецца.

З камедыйных персанажаў оперы хочацца яшчэ адзначыць вобраз айца Аўгусціна, настаяцеля манастыра, створаны Р. Еўраевым. Роля «святога айца», ханжы і п'яніцы, які тлумачыць чырвань свайго твару тым, што яму сорамна за людзей, якія грэшаць пад самым носам, сыграна артыстам з сапраўдным сцэнічным тактам і вельмі каларытна.

Без таленавітай рукі рэжысёра наўрад ці змог бы гэты спектакль зайграць тымі яркімі фарбамі, якімі ён радуе гледачоў. Лінія паводзін камедыйных персанажаў была прадумана Д. Смолічам старанна, ва ўсіх дэталях. Асабліва гэта адчуваецца ў выдатна пастаўленай сцэне — мужчынскім манастыры, дзе п'яныя манахі весяляцца за багатай трапезай. Рэжысёр прыбягае да востра-гратэскавага паказу «святых братоў», якія праводзяць свой час зусім не ў святых справах. Тут кожны артыст хору «жыве» ў спектаклі, кожны з іх натуральны ў сваіх сцэнічных паводзінах.

Менш пашанцавала лірычным персанажам у пастаноўцы і, відаць, не па віне рэжысёра ці акцёраў, а хутчэй з-за таго сцэнічнага матэрыялу, які закладзены ў самой оперы. У больш выгадным становішчы аказалася толькі выканаўца партыі Луізы — Т. Шымко. Яе гераіня — дастаткова лірычная, капрызная, гарэзліва-бесклапотная і ў той жа час настойлівая ў дасягненні сваёй мэты. Артыстка сыграла сваю ролю свабодна, без націску, «на ўсмешцы», якая знаходзіць водгук у глядзельнай зале.

Не зусім цікавы драматургічны матэрыял мелі пад рукамі выканаўцы іншых лірычных партый, хоць кожны з іх імкнецца раскрыць унутраны свет свайго героя з вялікім захапленнем і шчырасцю. В. Ганчарэнка падкрэслівае ў вобразе Фердынанда рысы рамантычнай прыўзнятасці, рыцарскай высакароднасці. Яго герой — гэта юнак, вельмі закаханы ў прыгажуню Клару, які пакутуе ад беспадстаўнай рэўнасці, змагаецца за сваё шчасце. Клара ў выкананні Л. Галушкінай — палымяная і моцная натура. Артыстка шчыра і тэмпераментна праводзіць сваю партыю. Крыху скаваным у паказе сваіх пачуццяў паказвае ў спектаклі В. Глушакоў і ролю Антоніо.

На мой погляд у сцэнічным увасабленні оперы, увогуле вельмі ўдалым і цікавым, ёсць некаторыя моманты і дэталі, ад якіх рэжысёру варта было б адмовіцца. Навошта, напрыклад, пастаноўшчыку звяртацца да празмернага камікавання асобных сцэн і персанажаў? Усё тое, што адбываецца з героямі оперы, па сутнасці і так дастаткова смешна і няма неабходнасці дадаткова падкрэсліваць камічныя сітуацыі.

Ніхто не будзе адмаўляць таго факта, што вакальныя партыі герояў вельмі складаныя, і да гонару амаль усіх удзельнікаў спектакля, яны з імі па-майстэрску справіліся. «Усмешлівая», напоўненая сакавітым гумарам музыка, якая характарызуе камедыйныя персанажы, і палымяна-ўсхваляваная музыка, якая выказвае пачуцці лірычных герояў, — усё гэтае багацце разнастайнага музычнага матэрыялу добра адчута салістамі, іх партыі апрацаваны ва ўсіх дэталях. Асабліва хочацца адзначыць выкананне вакальных ансамбляў, якія патрабуюць ад спевакоў асаблівай чуласці, выключнай чысціні інтанацый, рытмічнай сабранасці і гнуткасці. Гэта — дуэты Луізы і Антоніо (1-я, 5-я, 7-я карціны), квартэт Луізы, Антоніо, Мендозы і дон Карласа (5-я карціна), ансамбль 9-й карціны, якія выдатна зроблены не толькі вакальна, але і сцэнічна.

Дырыжор Т. Каламійцава ўдумліва «прачытала» партытуру оперы. Аркестр тэатра правёў пад кіраўніцтвам дырыжора вялікую і складаную работу. Багатая і маляўнічая аркестравая палітра атрымала выразнае ўвасабленне ў спектаклі.

Хоць харавых сцэн у оперы не так ужо многа, аднак яны таксама патрабавалі стараннай апрацоўкі. Хормайстр А. Кагадзееў уклаў разам з калектывам хору нямала працы ў іх развучванне. Асабліва цікавы хор манахаў «Бутэлька — сонца нашага жыцця» (8-я карціна). У першай карціне оперы ёсць некалькі балетных нумароў (балетмайстар А. Андрэеў), сярод якіх вызначаецца юны і прывабны іспанскі танец.

Як і ў папярэдніх сваіх работах, мастак Я. Чамадураў паказаў сапраўды паэтычнае майстэрства і ў гэтым спектаклі. Дэкарацыі яго свежыя і маляўнічыя, касцюмы выканаўцаў зроблены з веданнем эпохі і часу.

Увесь спектакль ідзе ў хуткім тэмпе, весела і жыва. І трэба думаць, што ён будзе ўсё больш удасканальвацца. Рэжысёр яшчэ больш адшліфуе кожную сцэну, спевакі яшчэ лепш «упяюцца» ў свае партыі, аркестр набудзе ўласцівую музыцы Пракоф'ева лёгкасць гучання і ад гэтага фарбы спектакля з часам разгарацца яшчэ ярчэй.

Хочацца верыць, што плённа пачаўшы работу па прапагандзе творчасці С. Пракоф'ева, наш тэатр на гэтым не спыніцца, і мінскія гледачы змогуць у будучым пазнаёміцца і з іншымі試 опернымі і балетнымі творамі выдатнага савецкага кампазітара.

У ДАПАМОГУ УНІВЕРСІТЭТАМ КУЛЬТУРЫ

На экраны рэспублікі выпускаецца многа новых цікавых хранікальна-дакументальных і навукова-папулярных кінафільмаў па мастацтву.

Аб працы, жыцці і творчасці самадзейных мастакоў расказвае каляровая кінакарціна «Палітра мая — жыццё...» вытворчасці Ленінградскай студыі кінахронікі.

З цікавасцю глядзіцца каляровы фільм «Расказ пра туркменскі дыван». Старажытнае народнае мастацтва ткаць дываны нарадзілася ў чорнай кібітцы вандроўніка. Родная прырода зацвітала ў яркіх непаўторных арнаментах, створаных рукамі туркменскіх жанчын. Міналі гады. З пакалення ў пакаленне перадавалася майстэрства ткацтва дываноў. Новыя сучасныя ўзоры і малюнкі вабяць сёння туркменскіх майстроў: з'явіліся дываны-партрэты, пано, карціны. Жыве і маладзее вечна юнае і цудоўнае мастацтва.

Цікавы фільм аб выпускніках Уральскай кансерваторыі, якая нядаўна адзначыла 25-годдзе свайго існавання, аб людзях, чыё мастацтва непадзельна належыць народу, выпускае на экраны рэспублікі Свярдлоўская кінастудыя.

Кінакарціна «Малюнкі Пушкіна» вытворчасці Ленінградскай студыі навукова-папулярных фільмаў расказвае пра Пушкіна-мастака, раскрывае сувязь яго графічных малюнкаў, пакінутых ім на палях рабочых рукапісаў, з паэзіяй, дапамагае пранікнуць у творчую лабараторыю паэта.

З любоўю да чытача

Ганну Конанаўну Маркаву добра ведаюць у Мсціслаўлі. Дваццаць сем гадоў аддала яна прапагандзе кнігі. Ганна Конанаўна перадае свой вопыт маладым спецыялістам. Не раз яна выступала на абласных і раённых семінарах культасветработнікаў. Шчыра ўдзячны ёй бібліятэкары раёна Л. Валодзькіна, А. Літоўчанка, В. Падлужная, якія вучыліся ў яе майстэрству прапагандыста кнігі. За бездакорную самаадданую працу Г. Маркава нядаўна была ўзнагароджана Ганаровай граматай абласнога ўпраўлення культуры. Г. Маркава цяпер — пенсіянер, але яе часта можна сустрэць у раённай бібліятэцы. Яна памагае сваім таварышам па рабоце, раіць, як і што лепш зрабіць.

— Шчырае, сардэчнае дзякуй! — гавораць ёй чытачы, таварышы, сябры.

В. АРЦЕМ'ЕЎ.

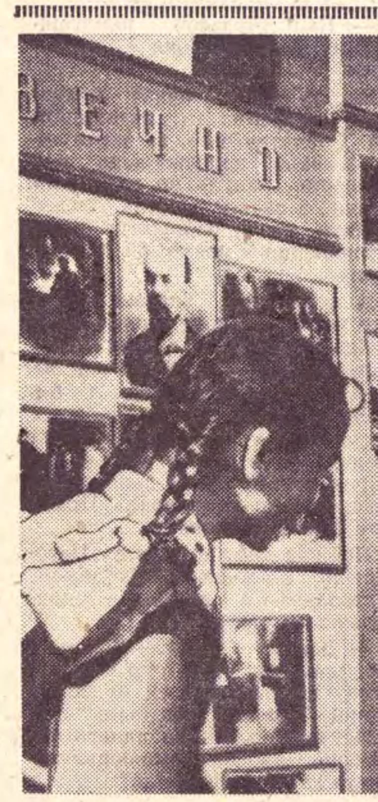
ПА СЛЯДАХ неапублікаваных пісем

Наш чытач А. Дубняк звярнуўся ў рэдакцыю з лістом, у якім паведамляў, што ў некаторых сельскагаспадарчых тэхнікумах не выкладаюцца беларуская мова і літаратура.

Ліст быў накіраваны ў Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР для рэагавання.

Упраўленне падрыхтоўкі сельскагаспадарчых кадраў міністэрства паведаміла, што вучэбнымі планамі сельскагаспадарчых тэхнікумаў усіх спецыяльнасцей на базе сямігадовай школы прадугледжана вывучэнне роднай мовы і літаратуры. Але ў Смальянскім сельскагаспадарчым і Ільянскім ветэрынарным тэхнікумах беларуская мова і літаратура не вывучаліся з-за недахопу выкладчыкаў.

Упраўленне прымае меры для ўкамплектавання ўсіх сельскагаспадарчых тэхнікумаў выкладчыкамі беларускай мовы і літаратуры. У 1962—1963 навучальным годзе гэтыя прадметы будуць вывучацца ва ўсіх сельскагаспадарчых тэхнікумах рэспублікі.

«Вечна жывы» — стэнд, прысвечаны Ул. І. Леніну. Ён расказвае аб слаўным жыцці вялікага правадыра. Піянеры Гарадзейскай сярэдняй школы Нясвіжскага раёна прыйшлі да стэнда, каб яшчэ раз прачытаць пра Ільіча, яшчэ раз зірнуць на дарагія сэрцу рысы Леніна.

Фота Л. ЭЙДЗІНА.

ЭСТАФЕТА ПІЯНЕРСКАЙ СЛАВЫ

Заўтра юныя грамадзяне нашай краіны — піянеры — адзначаюць 40-годдзе сваёй арганізацыі. І не толькі нашы дзеці адзначаць гэтае свята. Школу піянерскага выхавання прайшлі мільёны людзей, якія зараз працуюць у розных галінах народнай гаспадаркі, навукі і культуры.

Да свята піянерыі Дзяржаўнае выдавецтва БССР падрыхтавала многа падарункаў. Сярод іх — серыя брашур «Законы юных піянераў». У серыі — адзінаццаць брашур, кожная з іх прысвечана асобнаму закону працы, вучобы і жыцця юных ленінцаў.

Многа слаўных імён запісана ў залатой кнізе піянерскай арганізацыі. Гэта імёны Марата Казея і Лёні Голікава, Юры Сасноўскага і Валодзі Дубініна, Колі Гойшыка і Паўліка Марозава. Піянеры-героі заўжды заставаліся вернымі свайму дэвізу, клятве жыць, вучыцца і змагацца так, як завяшчаў вялікі Ленін, як вучыць Камуністычная партыя.

— Заўжды гатоў! — такі дэвіз юных ленінцаў. Гэта значыць, што піянер заўжды гатоў да працы і вучобы, да абароны сваёй Радзімы, што юны ленінец заўсёды будзе добрым таварышам, чулым і сумленным, знаходлівым і самаадданым у барацьбе за справу роднай Камуністычнай партыі.

Гэтаму вучаць піянераў законы юных ленінцаў нашай краіны. Кожнаму з адзінаццаці гэтых законаў прысвечана асобная брашура. Напісалі іх пісьменнікі і журналісты, супрацоўнікі выдавецтва і дзіцячых газет. Сярод іх брашура Г. Шыловіча «Піянерская адвага», В. Лукіна «Слова гонару», А. Кійранена «У працы гартуецца піянер», Ул. Машкова «Дружба даражэй за ўсё», В. Зуёнка «Любіць прыроду — любіць радзіму», М. Герчыка «Вялікая сіла ведаў», Ул. Шыціка «Калі хочаш быць здаровым» і іншыя.

... 1922 год. Яшчэ дзе-нідзе шугаў пажар грамадзянскай вайны, маладая Савецкая рэспубліка цярпела разруху і голад, а над ёй прагучалі словы клятвы дзяцей рабочых і сялян, клятвы ісці дарогай, пракладзенай Леніным. Упершыню словы «Я, юны піянер...» прагучалі на Краснай Прэсні ў Маскве. Там быў створаны першы піянерскі атрад. А 19 мая гэтага ж года II Усерасійская канферэнцыя прымае рашэнне. «Распаўсюдзіць вопыт работы маскоўскай арганізацыі з піянерамі на другія арганізацыі РКСМ пад кіраўніцтвам ЦК». Так дзень 19 мая 1922 года стаў днём нараджэння піянерскай арганізацыі Савецкага Саюза.

Праз месяц, 20 чэрвеня 1922 года, узнік першы атрад у Беларусі. Ён арганізаваўся пры клубе прафшколы ў Мінску. А яшчэ праз месяц піянерскія атрады нарадзіліся ў Слуцку, Чэрвені, Барысаве.

Так сорак гадоў таму назад нараджаліся і мацнелі атрады юных ленінцаў. Але колькі б ні прайшло часу з тае пары, мы заўсёды будзем памятаць тых, хто пачынаў вялікі рух піянерыі. Аб іх, першых піянерах нашай рэспублікі, аб піянерах дваццатых гадоў, расказвае ў кнізе «Хто запаліў касцёр» журналіст В. Марозаў. Напісана кніга на фактычным матэрыяле. Яна нібы перадае сённяшняму пакаленню юных ленінцаў эстафету піянераў дваццатых гадоў, эстафету вернасці і адданасці справе Леніна, справе бацькоў.

Гэтую эстафету юныя ленінцы горда пранеслі праз трыццатыя гады. Яны смела ішлі ў радах будаўнікоў першых пяцігодак, актыўна ўдзельнічалі ў стварэнні калгасаў. Аб першых гадах калектывізацыі гаворыць кніжка Я. Курто «Кроплі крыві тваёй...», якая выдавалася на беларускай мове пад назвай «Ён быў піянерам». Як і па ўсёй краіне, у глухім палескім сяле растуць парасткі новага жыцця. Але ёсць людзі, якія ненавідзяць усё новае, спадзяюцца зламаць Савецкую ўладу знутры. Гэта кулакі, гэта былыя падпанкі, гэта ўзброеныя банды. Нялёгка змагацца з імі. І ў гэтай барацьбе побач з дарослымі ідуць юныя ленінцы. Кніга Я. Курто і прысвечана падзеям таго часу. У аснове аповесці — слаўнае жыццё і трагічная пагібель палескага піянера Юры Сасноўскага.

Гэтую эстафету мужна пранеслі юныя патрыёты ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Побач з дарослымі змагаліся з ворагам і юныя мсціўцы — піянеры. Яны былі разведчыкамі, падрыўнікамі, праваднікамі, палымянымі агітатарамі, здабывалі ў ворага зброю і перадавалі яе партызанам. Юныя патрыёты не шкадавалі ні сіл, ні свайго жыцця ў імя любімай Радзімы, у імя светлай будучыні. Аб змаганні піянераў рэспублікі з нямецка-фашысцкімі захопнікамі расказвае кніга «Піянеры-героі». Гэта кніга — як бы працяг кнігі «Ніколі не забудзем», якую напісалі нашы дзеці. Кнігу «Піянеры-героі» напісалі пісьменнікі і журналісты па ініцыятыве рэдакцыі газеты «Піянер Беларусі». Яна, безумоўна, знойдзе шырокі водгук сярод юных чытачоў.

Журналістка В. Сіманава напісала дакументальную аповесць «Мы будзем жыць». Падзеі, аб якіх апавядаецца ў кнізе, адбываліся ў гады вайны ў Астрашыцкім Гарадку, што на Міншчыне. Побач са старэйшымі змагаліся з ворагам маладыя падпольшчыкі Коля Бароўскі, Аркадзь Кручонак, Паўлік Бацяноўскі. Многія з іх не дажылі да дня перамогі, загінулі ў баі з ворагам.

Дакументальная ў сваёй аснове і кніга ленінградскага пісьменніка І. Турычына «Нядрэмны лес». Расказвае яна пра слаўныя справы партызан Брэстчыны, пра тое, як змагаўся з фашыстамі і гераічна загінуў юны разведчык і падрыўнік Коля Гойшык (у аповесці Гайшык).

Эстафету бацькоў з гонарам неслі піянеры пасляваенных гадоў, гэтак жа горда нясуць яе юныя ленінцы і сёння. Многа слаўных спраў на іх рахунку. Самаабслугоўванне ў школе, праца ў вытворчых школьных брыгадах, на жывёлагадоўчых і птушкагадоўчых фермах, у школьных майстэрнях, збор металалому для пабудовы піянерскай калоны трактароў, меліярацыйнай тэхнікі, нафтаправода «Дружба» — так выконваюць піянеры адзін са сваіх законаў, які гаворыць: «Піянер любіць працаваць і ахоўвае народнае дабро». Вось пра іх, юных паляводаў і жывёлаводаў, натуралістаў-даследнікаў і юных тэхнікаў, майстроў на ўсе рукі і напісана ў кнізе «Памочнікі». Гэтая кніга — зборнік нарысаў аб працоўных справах піянераў рэспублікі, кніга аб тым, як жывуць і працуюць юныя ленінцы.

Да свята піянераў выдавецтва выдала і яшчэ адзін падарунак. Многія беларускія паэты прысвяцілі піянерыі свае вершы. Лепшыя з іх увайшлі ў зборнік «Піянерам Беларусі». Тут юныя чытачы знойдуць лепшыя творы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Петруся Броўкі, Пятра Глебкі, Максіма Танка, Анатоля Вялюгіна, Міколы Аўрамчыка і іншых нашых паэтаў.

Героі не паміраюць

«Марат Казей» — новая работа Мінскай студыі навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў, знятая па сцэнарыю М. Гарулёва, прысвечана подзвігу беларускага піянера-героя. Рэжысёр С. Прошын, які працаваў над пастаноўкай гэтага хвалюючага кінанарыса, паказаў сябе цікавым і знаходлівым расказчыкам. Перад гледачамі, як жывы, узнікае на экране вобраз бясстрашнага хлапчука, які проста са школьнай парты пайшоў у бяссмерце.

У гэтым фільме расказана звычайная гісторыя, якіх было мноства ў час вайны. Марат Казей — адзін са шматлікіх савецкіх падлеткаў, выхаваных нашай слаўнай піянерыяй у духу любві да сваёй сацыялістычнай Радзімы.

Ён нарадзіўся ў невялікай вёсцы Станькава, у 40 кіламетрах ад Мінска. Бацька хлопчыка быў адным з мільёнаў радавых барацьбітоў Кастрычніцкай рэвалюцыі. У памяць аб службе на легендарным рэвалюцыйным крэйсеры «Марат» бацька і назваў свайго сына Маратам.

Надышла вайна... Фашысты неслі з сабою звярыныя законы людаедаў. Прыгнечанне, рабства, расавыя тэорыі — гэтыя складаныя і раней не зусім зразумелыя рэчы, аб якіх расказвалі і бацькі, і настаўнікі, паўсталі перад Маратам ва ўсёй сваёй жорсткасці. Хлопчык адразу робіцца дарослым. Ён помсціць за гора і пакуты роднай зямлі. Помсціць да апошняй кроплі крыві.

Фільм «Марат Казей» — прыклад мастацкай мэтанакіраванасці, вынаходлівасці рэжысёра і аператара. Яны здолелі паспяхова выйсці, здавалася, з безвыходнага становішча. Кінанарыс здымаўся аб чалавеку, пра якога не захавалася ніякіх асабістых дакументаў, апроч дзвюх-трох фатаграфій.

Таму аўтарам фільма давялося ісці па шляху ўзнаўлення абстаноўкі, у якой выхоўваўся юны герой і ў якой ён зрабіў свой подзвіг. Спалучэнне архіўнага матэрыялу ваенных год з хронікаю нашых дзён дало добрыя вынікі. Гэта асабліва адчуваецца ў партызанскіх сцэнах. Бытавыя матывы тут удала пераплятаюцца з баявымі эпізодамі, зазнятымі ў час вайны альбо падзнятымі ў час пастаноўкі фільма.

Гледачы не бачаць на экране жывога Марата але адчуваюць яго дыханне, яго рэакцыю на падзеі ў кожным кадры. У гэтым вялікая заслуга рэжысёра С. Прошына.

Радаснае ўражанне робіць работа аператара Ф. Осіпава. Можна смела сказаць, што ў беларускае дакументальнае кіно прыйшоў яшчэ адзін своеасаблівы мастак. Праўда, яму пакуль не хапае ўмення працаваць са святлом. Але натурныя здымкі добра ўдаюцца Ф. Осіпаву. Шкада толькі, што яны не заўсёды падтрыманы ў фільме дыктарскім тэкстам. У прыватнасці, рэзкія панарамы з «наездамі» ў эпізодзе падыходу фашыстаў да беларускай вёскі не дасягаюць мэты, хоць лагічна яны зусім апраўданы, таму што перадаюць адчуванне імгненнай трывожнай весткі, якая абляцела сялянскія хаты.

«Марат Казей» — выдатны падарунак нашым юным гледачам да 40-годдзя піянерскай арганізацыі.

І. ВЕСНІК.

У ГОНАР СВЯТА

У Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя Ул. Леніна адкрылася выстаўка дзіцячай літаратуры, прысвечаная 40-годдзю піянерскай арганізацыі. Частка літаратуры прысвечана тэмам: «Імя Леніна на піянерскім сцягу», «Аб старэйшым браце-камсамоле».

Экспануюцца творы, прысвечаныя старонкам гісторыі піянерскай арганізацыі, законам юных піянераў. На выстаўцы нямала літаратуры аб патрыятычных справах піянераў. Рад кніг адлюстроўвае тэмы: «Маякі свецяць усім» і «Нам будаваць камунізм, нам жыць пры камунізме».

Прадстаўлены кнігі пра юных умельцаў, спецыяльная літаратура, прысвечаная змене юных — акцябратам.

* * *

У Гомельскім Палацы піянераў у падарунак 40-годдзю піянерскай арганізацыі імя Ул. І. Леніна створаны дзіцячы самадзейны тэатр. У яго рабоце прымаюць удзел больш 120 піянераў і школьнікаў. Да адкрыцця тэатра юныя артысты падрыхтавалі спектаклі «Вясёлы 114» і «Чырвоны гальштук», на якіх пабывалі тысячы юных гледачоў. З вялікім поспехам праходзяць зараз у дзіцячым тэатры спектаклі па п'есе «Зайка-зазнайка».

Піянерскія атрады школ горада арганізавалі калектыўныя наведванні дзіцячага самадзейнага тэатра.

Х. ЗАЙЦАЎ.

Летась у Мінскім Палацы культуры прафсаюзаў была створана оперная студыя. Кіраваць ёю запрасілі народнага артыста БССР М. Сярдобава. Дваццаць юнакоў і дзяўчат пачалі вывучаць опернае майстэрства. Сярод самадзейных спевакоў былі слесар завода аўтаматычных ліній В. Чахматаў, таваразнаўца універмага Д. Угоднікава, майстар гадзіннікавага завода Г. Бяляева, інжынер - канструктар Б. Палякоў і іншыя. Па іх прапанове студыйцы пачалі рэпетыцыі оперы «Травіята» Вердзі.

Днямі адбылася прэм'ера оперы. Самадзейныя артысты выконвалі ролі з вялікім уздымам. У пастаноўцы прыняў удзел сімфанічны аркестр Палаца культуры прафсаюзаў.

На нашых здымках — сцэны са спектакля «Травіята». У ролі Віялеты Дзіяна Угоднікава, Жоржа Жэрмона — Барыс Палякоў.

Фота **Ул. КРУКА.**

АНАЛІЗ І ДЭКЛАРАЦЫЙНАСЦЬ

А. МАКАРЭВІЧ

Янка Брыль — адзін з лепшых сучасных празаікаў. Яго творчасць характарызуецца глыбокім лірызмам, эмацыянальнасцю, шчырай усхваляванасцю і прастатой, пранікненнем у духоўны свет нашага сучасніка, майстэрскім выяўленнем яго думак, настрояў, пачуццяў. Са старонак твораў гэтага пісьменніка паўстае вобраз простага чалавека-працаўніка, прыгожага ў сваіх справах і помыслах, прывабнага ў сваёй натуральнай прастаце і велічы.

Сваімі высокімі ідэйна-мастацкімі вартасцямі творчасць Янкі Брыля заваявала шырокае прызнанне не толькі ў нас, у Беларусі, але і ва ўсім Савецкім Саюзе. Больш таго, кнігі беларускага празаіка атрымалі вядомасць і ў многіх зарубежных краінах. Яны перакладзены на англійскую, балгарскую, венгерскую, іспанскую, кітайскую, нямецкую, польскую, румынскую, славацкую, фінскую, французскую і чэшскую мовы.

Аб творах Янкі Брыля напісана ўжо значная колькасць артыкулаў і рэцэнзій. Сярод іх выдзяляецца артыкул Алеся Адамовіча «Станаўленне таленту», надрукаваны ў IV выпуску зборніка «Беларуская літаратура» (Выдавецтва Акадэміі навук БССР, 1961).

Да апошняга часу аднак у нас не было яшчэ такіх абагульняючых прац, у якіх бы даваўся параўнаўча поўны і ўсебаковы аналіз творчага шляху беларускага празаіка. І вось, нарэшце, такая праца з'явілася *). Напісаў яе літаратуразнаўца Сцяпан Майхровіч.

Першая кніга пра Янку Брыля вызначаецца многімі станоўчымі вартасцямі. Аўтар правёў значную работу па збору, сістэматызацыі і вывучэнню фактычнага матэрыялу. У пачатку кнігі Сцяпан Майхровіч знаёміць чытача з тым грамадска-палітычным і культурным асяроддзем, у якім рос і выхоўваўся пісьменнік. Навізною выкарыстаных матэрыялаў характарызуюцца раздзелы кнігі, дзе аўтар апавядае аб дзіцячых і юнацкіх гадах Янкі Брыля, аб яго сяброўстве і сувязях з камуністамі-падпольшчыкамі, аб яго актыўным удзеле ў культурна-асветніцкай рабоце, аб яго захапленні рускай і беларускай класікай, рэвалюцыйнай паэзіяй Міхася Васілька і Максіма Танка.

Паўней і шырэй, чым у папярэдніх працах, ахарактарызаваны ў кнізе ранні перыяд у творчай біяграфіі Янкі Брыля (1937—1944 гг). Аналізуючы першыя творы пісьменніка («Марыля», 1937 г., «Як маленькі», 1937 г., «Зладзеі», 1938 г.), Сцяпан Майхровіч падкрэслівае, што ў гэтых творах гучыць глыбокая вера пісьменніка ў народ, у яго творчыя сілы і лепшую долю. Вера гэтая была яму навеяна цудадзейнымі подзвігамі «родных братоў з таго берагу несправядлівай мяжы». «Пісьменнік прыўзнімаў заслону над пачварнымі з'явамі сялянскага жыцця і, здаецца, на поўны голас хацеў крыкнуць, каб усе пачулі, што так жыць больш нельга. Людзі ведалі, што адбываецца за «крэсамі ўсходнімі», ведалі шмат радаснага пра новы побыт калгаснай вёскі ў Савецкай Беларусі і былі перакананы, што міраеды Жукі і Каты —апошнія з кулацкіх магікан на заходнебеларускіх землях». Пафас адмаўлення і крытыкі старога ладу жыцця, — даводзіць крытык, — спалучаецца ў творах пісьменніка з пафасам сцвярджэння станоўчага ідэалу.

Галоўная ўвага ў кнізе адведзена вывучэнню твораў, напісаных Янкам Брылем у пасляваенны перыяд (апавяданні са зборніка «Нёманскія казакі» і з цыкла «Дзеля сапраўднай радасці», аповесці «У Забалоцці днее», «На Быстранцы», «Апошняя сустрэча»). Невядома толькі, чаму Сцяпан Майхровіч зусім абышоў сваёй увагай такія творы Янкі Брыля, як «Сэрца камуніста» і «Вачыма друга», не сказаў пра іх ніводнага слова.

Добрае ўражанне пакідае тое месца ў кнізе, дзе гаворыцца пра аповесць «Апошняя сустрэча». Пераканаўча, абгрунтавана гучаць тут словы крытыка, у якіх вызначаецца галоўная ідэйна-мастацкая накіраванасць твора: «Сацыяльны сэнс і эстэтычнае харэство «Апошняй сустрэчы» заключаецца ў тым, што гэтая аповесць пераканальна паказвае гніль і згубную сутнасць ідэалогіі і маралі старога, асуджанага гісторыяй буржуазнага свету і разам з тым маральную ўрачыстасць простага чалавека, які яшчэ раз пераканаўся, наколькі правільным аказаўся абраны ім у жыцці шлях».

Ацэнкі і характарыстыкі, якія дае крытык іншым творам пісьменніка, таксама пярэчанняў не выклікаюць. Прачытаўшы кнігу Сцяпана Майхровіча, чытач здолее атрымаць у асноўным правільнае агульнае ўяўленне аб творчым шляху Янкі Брыля.

Сцяпан Майхровіч робіць паспяховыя спробы арганічнага спалучэння ідэйнага аналізу твораў пісьменніка з аналізам эстэтычным. Па ўсёй кнізе сустракаем трапныя заўвагі, цікавыя назіранні даследчыка над мовай, стылем, літаратурным майстэрствам, творчай манерай пісьменніка. Нярэдка крытыку ўдаецца раскрыць чароўнасць, сілу, прыгажосць мастацкага слова, паказаць чытачу, як пад пяром пісьменніка «самыя звычайныя рэчы і з'явы пачынаюць свяціцца яркім паэтычным агеньчыкам, праз якія, здаецца, лепш бачыш навакольны свет і яго творцу — чалавека». Вызначаецца ў гэтых адносінах заключны раздзел кнігі. Так, на стар. 199 крытык звяртае ўвагу чытачоў на тое, як пісьменнік праз адну мастацкую падрабязнасць выяўляе істотныя рысы характару людзей. У аповесці «На Быстранцы» малюецца адзін бытавы эпізод. Ля млына сабраўся гурток мужчын. Адзін з герояў дастаў з кішэні пачак «Беламора» і прапанаваў усім прысутным закурыць. І вось па тым, як кожны з іх бярэ папяросу, і выяўляюцца важнейшыя рысы іх характару. «Былы кавалерыст з выглядам чалавека, якому гэта не ўпершыню, спрытна выцягнуў адну папяросу і моўчкі кіўнуў галавой, што азначала ўдзячнасць. Сцёпка Мякіш сказаў чамусьці не проста «дзякую», а па-польску — «дзенькуе», што павінна было азначаць нешта блізкае да колішняга салоннага «мерсі». Аброслы дзядзька ў капелюшы няўдала шчыкаў канцы папярос двума тоўстымі пальцамі, нібы вымаючы тупымі кіпцямі стрэмку з далоні, і нават сказаў напаследак: «А каб вас!» Хлапчук хацеў спачатку не браць, не прызнацца, што курыць, але не вытрымаў і пацягнуў з пачка вельмі ж панадную «беламорыну».

На старонцы 206 Сцяпан Майхровіч на аснове супастаўлення мастацкіх урыўкаў двух розных аўтараў удала падмячае істотную асаблівасць творчай манеры Янкі Брыля: яго лірычную ўсхваляванасць і эмацыянальную прыўзнятасць.

Прыходзіцца толькі пашкадаваць, што побач з трапнымі і цікавымі назіраннямі над мовай, стылем, творчай манерай пісьменніка ў кнізе сустракаюцца і такія мясціны, у якіх аўтар сур'ёзную гаворку аб эстэтычных вартасцях літаратурных твораў падмяняе агульнымі разважаннямі і дэкларацыямі. Гэты недахоп асабліва кідаецца ў вочы чытачу там, дзе аналізуюцца раннія творы Янкі Брыля. Вельмі надакучліва гучаць тут збітыя, шаблонныя, набіўшыя аскоміну, нічым не абгрунтаваныя і не падмацаваныя словы і выразы: «Ён (Янка Брыль. — **А. М.**) знаходзіць яркія фарбы і праўдзівыя вобразныя дэталі, праз якія раскрывае трагедыю Марылінай душы» (стар. 45); «Па мастацку пераканальна працягвае пісьменнік свой лірычны сказ аб загубленай душы» (там жа); «Пісьменнік удала карыстаецца трапна знойдзенымі мастацкімі сродкамі, праз якія шырока раскрывае складаны і супярэчлівы характар чалавека» (стар. 47).

Павісаюць у паветры, не пакідаюць ніякага следу ў свядомасці чытача і з'яўляюцца проста лішнімі, непатрэбнымі ў кнізе і многія іншыя словы, выразы і нават цэлыя абзацы: «Сіла маладога пісьменніка ў тым і заключалася, што ён умеў выхапіць з тагачаснай рэчаіснасці найбольш яркае і тыповае» (стар. 62); «Характэрнай асаблівасцю мастацкага даравання пісьменніка, надзеленага жывой іскрай паэтычнага бачання свету, з'яўляецца пастаяннае імкненне да паглыбленага вобразнага асваення рэчаіснасці» (стар. 97); «Калі Янка Брыль, дапісваў апошнія радкі апавядання «Марыля», наўрад ці ён думаў, што адкрывае памятную старонку ў сваёй творчай біяграфіі» (стар. 44). Можа быць —думаў, а магчыма—і не думаў. Але якое ўсё гэта ў дадзеным выпадку мае дачыненне да галоўнага прадмета гутаркі?! Штосьці надуманае, уяўна сур'ёзнае хаваецца ў прыведзеных радках.

Стыль кнігі, хоць ён і значна лепшы за стыль папярэдніх прац аўтара, патрабуе значнай дапрацоўкі. У кнізе моцна адчуваюцца элементы рыторыкі, непатрэбнай узнёсласці, уяўнай узвышанасці, так званай «наукообразности». Ну, хіба нельга было аўтару кнігі сказаць больш коратка, ясна і даступна, чым ён гэта зрабіў на стар. 50: «Янка Брыль своечасова быў выратаваны ад незайздроснай перспектывы «аб'ектыўнага» бытапісання глыбокім разуменнем самой грамадскай прыроды рэалізму і народнасці літаратуры, разуменнем, пачэрпнутым з класічнай спадчыны, і перш за ўсё з творчай практыкі Л. Талстога, М. Горкага, А. Чэхава, Я. Коласа, Б. Пруса». Няясным, спрэчным, навукападобным з'яўляецца і такое выказванне аўтара: «Калі мы крыху ўхілімся ад ідэйнай плыні апавядання (маецца на ўвазе «Галя». — **А. М.**) і звернемся да яго фармальных асаблівасцей, дык заўважым у ім сюжэтныя лініі, якія складаюць адзінае цэлае —добра зладжаны, у дэталях прадуманы сюжэт» (стар. 139). Тут узнікаюць пытанні: як можна ўхіліцца ад ідэйнай плыні апавядання? Чаму гэта можна заўважыць сюжэтныя лініі толькі ўхіліўшыся ад ідэйнай плыні апавядання? Выходзіць, што сюжэт—гэта якаясьці фармальная асаблівасць. Такое сцвярджэнне яўна памылковае. Сюжэт у першую чаргу звязан з ідэйным зместам твора, а не з яго фармальнымі асаблівасцямі: гэта развіццё падзей, барацьба супярэчнасцей, у працэсе якіх фарміруюцца і раскрываюцца дзеючыя асобы, гэта, па словах М. Горкага, «сувязі, супярэчнасці, сімпатыі, антыпатыі і наогул узаемаадносіны людзей, гісторыя росту і арганізацыі таго ці іншага характару».

Адзначаныя недахопы, безумоўна, зніжаюць ідэйна-мастацкія вартасці ўвогуле патрэбнай і карыснай кнігі пра творчасць Янкі Брыля.

*) Сцяпан Майхровіч. «Янка Брыль. Жыццё і творчасць». Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск, 1961.

Ялібы

Пімен ПАНЧАНКА

Мне надакучылі малебны
У шалашах звычайных дат,
Ружовы дым і гул хвалебны
І хітра скроены даклад.

Ледзь не штодня са сцэн бялеюць
Прэзідыумныя ілбы.
Занадта многа юбілеяў,
Занадта многа пахвальбы.

Асколкі сонца на вясле,
Асколкі сонца на асле...
Нібы няма ўжо спраў.
Нібыта
Да зор арбіты ўсе прыбіты.

Злятаюць годы вялым лісцем,
Спрабуе бронзу хтось на зуб.
Скажу такому пару ісцін
Скрозь юбілейную слязу:

Не стаў сабе дачасна помнік
І у бяссмерце не спяшы,
Лаві не ўласнай славы промні,
А сонца кожнае душы.

Цурайся слоў пустых і сцёртых,
Як трубкі школьных турнікоў...

Дарэмна слава распрасцёрта
З чарговай порцыяй вянкоў

На капшукоў нацыянальных,
На канцылярскае дуб'ё,
На салаўёў правінцыяльных,
На паэтычных вераб'ёў.

Сябры мае, жыццё будуйце,
Гадуйце весела малых,
Усмешак людзям не шкадуйце
І не шкадуйце тым хвалы,
Хто любіць справу больш за
славу...

Хвалі чысцей, хвалі прасцей
Герояў ворыва і плавак,
Тых, хто працуе і расце.

А калі свята — то каб свята,
Як май у хвалях кумача.
А калі дата — то каб дата,
Як нараджэнне Ільіча.

* * *

Гары, агонь мой непагасны,
Звіні, радок са сталлю ў тон.
Хоць мой уласны конь пегасны
Б'е часам глуха капытом.

Пра ўсё мы пішам так прачула:
Пра лёс і лес, пра лён і лом.
Эклектыка, ты нас кранула
Сваім запыленым крылом.

Паведамленне рве антэны,
Што лёг Цітоў між зорак спаць,—
І усе накінуцца на тэму
І ну пайшлі пяром кляпаць.

Я сам на подзвіг той дзівіўся,
Маліўся на той зорны след,
Але ад шчасця не давіўся
Халтурнай жменяю манет.

А тут бягуць да каравая
З наборам штампаваных слоў.
Глухая спеўка харавая,
А трэба звонкіх галасоў.

А друк і радыё развеюць
(Ты толькі вушы падрыхтуй)
І геніяльныя ідэі
І несусветную лухту...

Мы пераконваем заўзята
Адзін другога з дня у дзень,
І перакоўваем брат брата
Пад акіянскі гул падзей.

Клянёмся зноў палотны выткаць
Выдатныя.
Ды вось бяда:
Мы маем многа перажыткаў
І нам іх крышачку шкада.

Пад шум лясоў, пад шолах жыта
Лепш быць да смерці маладым.
Давайце скінем перажыткі
Ў адзін касцёр — на дым,
на дым!

І напрацуемся да поту,
А недзе там — далей, далей,
Пасля усёй, усёй работы
Адзначыць скромнасць юбілей.

ЗАЎВАГІ НА ПАЛЯХ

З ЧУЖЫХ ЗАСЕКАЎ

Узялі мы ў рукі красавіцкі нумар часопіса «Маладосць», пачалі чытаць артыкул Л. Петэрсона «Мастацтва красамоўных фарбаў» і... спатыкнуліся: нешта знаёмае, дзесьці ўжо чытанае. Мы не памыліліся: артыкул спісаны з кнігі Я. Коўтуна «Як глядзець карціну (мова жывапісу)», якая выдадзена ў мінулым годзе Ленінградскім аддзяленнем Дзяржаўнага вучэбна-педагагічнага выдавецтва Міністэрства асветы РСФСР.

Праўда, Л. Петэрсон спісваў не ўсё (артыкул быў бы вельмі вялікім!), а некаторыя абзацы, характарыстыкі вобразаў і асобныя сказы. Як кажуць, з бору па сасёнцы... і атрымаўся—«артыкул» па пытаннях беларускага жывапісу. Каб пераканацца, параўнаем некалькі мясцін з «артыкула» Л. Петэрсона і кнігі Я. Коўтуна:

«Калі сфатаграфаваць куток лесу з рэчкай і небам над ім— гэта будзе простае капіраванне прыроды. На фотаздымку мы ўбачым усё, як яно ёсць на самай справе. Мастацкі ж вобраз узнікне толькі тады, калі прырода будзе «прапушчана» праз творчую фантазію мастака і пераўтворана ім у адпаведнасці з задумай. Мастак не пераносіць механічна на палатно ўсё, што бачыць яго вока. Ён адкідвае шматлікія дробязі, абагульняе і ўзнаўляе толькі тое, што памагае глыбей раскрыць думкі і вастрэй выявіць пачуцці. Калі няма гэтай унутранай перапрацоўкі—няма і мастацкага вобраза». (Л. Петэрсон).

«Если в зеркале отразится уголок леса с деревьями, речкой и небом, то здесь нет еще художественного образа. Это простое зеркальное отражение природы, в котором все, «как на самом деле». Художественный образ — это не простое, а сложное отражение действительности. В нем отражается не только природа, но и человек с его духовным миром. Образ возникает лишь тогда, когда природа пропущена через творческую фантазию художника и преобразована в ней в соответствии с его замыслом» (Я. Коўтун).

Л. Петэрсон, як бачыце, лічыць, што «куток лесу з рэчкай і небам над ім» лепш разглядаць на фотакартцы, чым у люстэрку. Магчыма, ён мае рацыю: а то яшчэ люстэрка крывое трапіць, паспрабуй, разбярыся тады.

Або вось яшчэ прыклады: «Жывапіс—гэта мастацтва бачных вобразаў, мастацтва красамоўных фарбаў» (Л. Петэрсон): «Живопись—это искусство зримых образов, искусство «говорящих» красок, света и тени» (Я. Коўтун). І яшчэ: «Колер у творы мастацтва— галоўны сродак стварэння вобраза» (Л. Петэрсон); «Цвет в произведении талантливого живописца—это главное средство, с помощью которого он создает художественный образ...» (Я. Коўтун).

«Ці не хопіць цытат? І так зразумела, што плагіят!»—скажа нецярплівы чытач. А прачытана пакуль толькі чацвёртая частка артыкула!

Далей жа пачынаецца самае цікавае—не проста плагіят, а нешта значна горшае: Л. Петэрсон аддае чужыя характарыстыкі беларускім мастакам. Вось ён піша: «Сярод жывапісных палотнаў беларускай мастачкі В. Жолтак ёсць нацюрморт «Сон-трава». Спалучаючы пэўныя фарбы, аўтар гэтага нацюрморта стварыла жыццёва пераканаўчы мастацкі вобраз кветак. Яна не імкнецца падрабязна і дакладна выпісваць усе галінкі і пялёсткі, а кладзе фарбы шырокім і вольным рухам пэндзля. Калі падысці зусім блізка да палатна, то бачны толькі густыя плаўныя мазкі самых розных адценняў».

Параўнайце гэтыя радкі з наступнымі: «Среди живописных полотен Кончаловского в Русском музее есть натюрморт «Сирень», который позволяет видеть, как краска, положенная художником на холст, становится цветом, как сочетание различных красок создает определенный колорит и возникает жизненно убедительный художественный образ сирени.

Для этого Кончаловскому не нужно подробно и мелочно, с документальной точностью выписывать отдельные листочки, веточки и лепестки—ведь он стремится не к иллюзорности, обманывающей глаз, а к выражению художественного впечатления. Он пишет букет сирени обобщенно, накладывая краски широким и свободным движением кисти. Если вы подойдете вплотную к холсту, то увидите лишь густые мазки чистых, звучных тонов...» (Я. Коўтун).

Дзіўнае падабенства, ці не так?!

Ці то ў спешцы, ці то таму, што Л. Петэрсон не бачыў нацюрморта В. Жолтак, новаспечаны цаніцель мастацтва піша пра неіснуючыя галінкі і пазбягае гаварыць пра колеры гэтага палатна.

Ёсць у артыкуле і ўласныя Петэрсонавы радкі. Але яны шыты белымі ніткамі. Мяркуйце самі: «Глядач яшчэ здалёку заўважае, што палатно гэта—вялікае. Ён бачыць, што адлюстравана на ім злева і справа». «Глыбіня» гэтых «адкрыццяў» проста такі дзівіць!

Н. АНДРУШЭВІЧ.

Аркадзь МАРЦІНОВІЧ

Маці, сын і Талька

АПАВЯДАННЕ

1.

Матылёк імкнуўся на волю. Ён лапатаў крылцамі, слізгаючы па шыбе то ўверх, то ўніз. Натаміўшыся, на хвіліну сціхаў, стуліўшы крылцы, ледзь шавелячы вусікамі, а потым зноў падхопліваўся, біўся аб халодную празрыстую перагародку.

Ганна Макараўна спачатку не магла разабраць, адкуль гэты шум. На дварэ вечарэла, і ў пакоі было ўжо цемнавата. Толькі ж нешта няма Вовы, недзе затрымаўся. Ён прасіў звузіць яму штаны, а яна яшчэ не паспела. Праўду сказаць, дык рукі не слухаюцца рабіць такое, вельмі ж не да спадобы Ганне Макараўне штонікі-дудачкі. Яна была і запярэчыла сыну, але хіба яго ўгаворыш.

Ганна Макараўна ўстала, уключыла святло і зноў схілілася над швейнай машынай.

Матылёк адразу кінуўся да акна. Яркае святло вабіла яго, ён налятаў на лямпачку, але гарачае шкло апаляла ножкі, вусікі, і матылёк, як апантаны, кружыўся вакол абажура, разгойдваючы шаўковыя махры. Ганна Макараўна ўбачыла цяпер матылька і адразу ж падумала, што трэба яго ўратаваць, выпусціць на волю. Яна расчыніла акно, выключыла святло. Але матылёк недзе прыціх. Ганна Макараўна пачакала хвілінку, узіраючыся на сцены, на столь, потым зноў уключыла святло. Аказваецца, матылёк учапіўся за край дывана, які даставаў ледзь не да столі. Ганна Макараўна ўзлезла на канапу, і, як некалі, у далёкім-далёкім маленстве недзе на мурожным поплаве, стала асцярожна падкрадвацца да матылька. Ён ці адчуваў, што да яго цягнецца сяброўская рука, ці ў адчаі вырвацца на волю яму ўжо было нішто не страшна, але сядзеў нязрушна. Ганна Макараўна далікатна ўзяла яго за мяккія кволыя крылцы і панесла да акна.

За акном было позняе бабіна лета. Яшчэ цеплаваты, але ўжо няласкавы надвячорак дыхаў вострымі халоднымі струменнямі. Ганна Макараўна падумала, што матылёк калі і ўратуецца, дык нядоўга засталося яму жыць, і так дзіўна, як ён да гэтай пары дабыў. Але ж і ў пакоі не жыццё яму. Ганна Макараўна лёгенька падкінула яго за акном, і ён не спяшаючыся паляцеў. Яна пазірала, як хутка нікне, растае ў блізкай вячэрняй смузе яркае каляровае мігценне. Чамусьці стала ёй журботна, нейкая нямогласць ахапіла ўсё цела.

Скрып дзвярэй і тупат ног у калідоры абудзілі Ганну Макараўну. У адно імгненне журботнасць і нямогласць саступілі месца трывожнай радасці. Так заўсёды з ёю бывае, калі прыходзіць сын дадому. У маленстве выйдзе ён на двор пагуляць, а яна непакоіцца: хаця б з ім што не здарылася. Мінае год за годам, сын ужо дарослы, а матчын неспакой яшчэ пабольшаў. Дык што ж, як жа іначай: ён — адзіная яе ўцеха, нікога ў яе больш няма і не будзе.

— Распранайся, — пачула маці голас сына і з непрыязнасцю падумала: «Напэўна, зноў прывалокся гэты Жора».

Не любіць яна Жору. Грубіян такі, валацуга. То на выпіўку падаб'е Вову, то на якоенебудзь ігрышча. А Ганне Макараўне так хочацца, каб сын быў добры, разумны, прыстойны. І трэба ж было падружыць яму з гэтым Жорам. Хіба ж на заводзе няма добрых хлопцаў...

— Ма, я не адзін, — прамовіў Вова, выглянуўшы з-за дзвярэй і адразу схаваўшыся. У яго голасе маці пачула нейкія асаблівыя ноткі. А праз момант яна ўбачыла ў дзвярах дзяўчыну.

Тоненькая, кволая, у раскошнай чырвонай спадніцы і белай блузцы, дзяўчына нагадала Ганне Макараўне матылька, якога яна толькі што выпусціла на волю. Ганна Макараўна ўсміхнулася, і ў галаве самі сабой паплылі думкі аб тым, што от ужо які яе сын, ці даўно, здаецца, яна, задыханая, спяшалася з ім на руках у яслі ды з ясляў, а вось ужо хутка і нявестка будзе, а там і ўнука не запозніцца падарыць.

У дзяўчынкі была кароткая модная прычоска і вялізныя здзіўленыя вочы, якія выпраменьвалі дабрату і ласку.

— Ма, гэта Талька, знаёмся, — гаварыў тым часам Вова.

Дзяўчына пакланілася і быццам замерла на месцы. Ганне Макараўне рупіла падысці, узяць дзяўчыну за руку, як таго матылька за крылцы, і падвесці яе да крэсла. Але загаварыў Вова:

— Талька, не тушуйся. Смелацць гарады бярэ. — І тады да маці: — Ма, мы з Талькай на дзевяць білеты ўзялі на «Баладу пра салдата». Кажуць, законны фільм.

— А я не кончыла яшчэ штаны табе, — вінавата прамовіла маці, падумаўшы аб тым, як элегантна выглядае дзяўчына. — Ну, ды я зараз... А ты сядай, галубка, вось тут на канапку ці на крэсла.

Вова ўзяў Тальку за плечы, правёў яе да канапы. Ён ведаў, што трэба нешта расказаць маме пра Тальку, але не прыдумаў, з чаго пачаць гэтую гаворку, і выйшаў у спальню, прамовіўшы:

— Я хутка пераапрануся... У нас, ма, гаварыльня была сёння, дзве гадзіны ў трубу шуганулі...

— Ах, Вова, Вова, — з лёгкім дакорам сказала маці, звяртаючыся не да Вовы, а да Талькі. — Пара б ужо яму па-даросламу разумець усё і размаўляць... Гэта ж ён сходы гаварыльняй заве.

— Яны часта якраз і бываюць гаварыльняй, — сказала Талька і зачырванелася, быццам спалохаўшыся сваёй смеласці.

«Дзіцятка», —падумала Ганна Макараўна, з любасцю зірнуўшы на паружавелы Тальчын твар.

— А хіба ж і ты на заводзе працуеш? — спыталася яна.

— Ага... Я толькі ў кантоpы... — Талька зноў пачырванела.

Ганна Макараўна падышла да машыны, села на табурэтку і, прамовіўшы: «Прабач, галубка», узялася шыць. Машына засакатала і хутка спынілася. Праз хвіліну Ганна Макараўна зноў паспрабавала пусціць яе, але шва не атрымлівалася. Яна дастала чаўнок, стала шукаць няспраўнасць.

— Дайце я паспрабую, — сказала Талька.

— А ўмееш? — усміхнулася Ганна Макараўна.

— Я сабе ўсё сама шыю, — адказала Талька, падышоўшы да машыны.

Ганна Макараўна саступіла месца і міжволі зноў акінула позіркам ладна скроенае Тальчына ўбранне.

А Талька села за машыну і вельмі спрытна ўставіла чаўнок, глянула сюды-туды, пакорпалася сям-там, і неўзабаве машына застрачыла як след. Ганна Макараўна з захапленнем пазірала, як тонкія белыя Тальчыны пальцы лёгка і ўмела ўпраўляліся з шыццём.

— Я калі была малая, — гаварыла Талька, — дык марыла краўчыхай стаць. І аднойчы парэзала сваю спадніцу і панашывала суконак для лялек. Ну і было ж мне!..

Ганна Макараўна рассмяялася. У яе нарадзілася такое адчуванне, быццам яна даўнодаўно ведае Тальку.

Увайшоў Вова, сказаў:

— Ма, як табе не сорамна, пасадзіла Тальку за работу, яна пальчыкі паколе.

— Ты дык, напэўна, пакалоў бы і пальцы і свой востры язык, — адказала Талька.

Ганна Макараўна з любасцю паглядзела на іх абоіх. Раптам яна падумала, што гэта ж трэба даць павячэраць дзецям, і выйшла ў кухню. Толькі ўключыла чайнік ды стала рыхтаваць вячэру, як пачуўся стук у дзверы.

Гэта прыйшоў Жора. Ён стралой прашмыгнуў міма Ганны Макараўны, прывітаўшыся ўзмахам рукі, і неўзабаве з пакоя пачуўся яго гамзаваты голас:

— Салют кают-кампаніі! Вова, ці верыць мне сваім вачам? Ты атэлье адкрыў? А мо абкруціўся ўжо? Салют!..

— А чаму б і не так? — адказаў Вова. — Мне ж гэта лягчэй, чым табе.

— Падколваеш, сабака?

— Злёгку.

Ганна Макараўна ведала, на што намякаў Вова: Жора неяк гаварыў, што ажэніцца толькі з дзяўчынай, у якой багатыя бацькі, каб яны далі ў пасаг у крайнім выпадку «Масквіча».

— Не адракаюся, — чуўся тым часам голас Жоры. — За ідэал гатоў хоць на эшафот, хоць старым грыбам стаць.

— Хутчэй за ўсё апошняе,— прамовіў Вова.

— Не будзем скрыжоўваць шпагі, — адказаў Жора. — Пакінем канфлікты міжнароднаму імперыялізму. Ёсць магчымасць патанцаваць сёння. У клубе будтрэста. Пад аркестр. Аіда?

Ганна Макараўна насцярожылася. Яшчэ як толькі Жора паказаўся на парозе, яна падумала, што з'явіўся ён недарэчы. Цяпер жа, калі Жора загаварыў пра вечарынку, у Ганны Макараўны нарадзілася такое адчуванне, быццам з'явілася пагроза Вове і Тальцы. Яна гатова была прыйсці да іх у пакой, умяшацца, як-небудзь выправадзіць Жору.

— Не, мы білеты ў кіно ўзялі, — сказаў Вова, і ў Ганны Макараўны трохі адлягло ад сэрца.

— Чапундра кіно, — запярэчыў Жора. — у кіно кожны дзень дзверы насцеж...

— Як, Талька? — быццам вагаючыся, звярнуўся да яе Вова, і Ганна Макараўна зноў сцішылася, напружана ўслухоўваючыся ў гаворку.

— Пойдзем у кіно, — сказала Талька.

— Пойдзем у кіно, — у тон ёй, нібы жартам, паўтарыў Вова.

— Прапашчыя! — прамовіў Жора, але ў яго голасе не было асуджэння ці спагады, і Ганна Макараўна, здаецца, упершыню адчула ў сабе нотку прыязнасці да Жоры.

Яна супакоілася і перастала прыслухоўвацца да гаворкі моладзі. Ёй рупіла толькі хутчэй пасадзіць іх за стол, яны бу-

(Працяг на 4-й стар.).

ЧАЛАВЕЦТВА ПАТРАБУЕ

Г. НАВІЦКІ

Міёка Мацубара было толькі дванаццаць год, калі на японскі горад Хірасіма ў жніўні 1945 года была скінута амерыканская атамная бомба. У той дзень Міёка і іншыя 300 яе таварышаў па школе спакойна працавалі, не падазраючы, што іх чакае. Атамная бомба ўзарвалася ў адной мілі ад месца работы школьнікаў. Жывых засталося толькі 55 дзяцей. Але і яны назаўсёды з таго часу пазбавіліся шчасця дзяцінства, юнацтва, сталасці.

«З таго часу мы жывём нікчэмным і безнадзейным жыццём, — пісала гэтымі днямі Міёка Мацубара. — Большасць з нас не магла вярнуцца ў школу. Многія на працягу доўгіх месяцаў лячыліся ад апёкаў, каб пазбавіцца злаякасных рубцоў. Я сама перанесла восем аперацый, аднак гэтыя рубцы паяўляліся зноў. Некаторыя мае сябры памерлі ад рака, іншыя —ад лейкеміі і іншых хвароб, выкліканых радыеактыўным апраменьваннем.

Цяпер, калі пачаліся амерыканскія ядзерныя выпрабаванні, яшчэ больш людзей, што перажылі Хірасіму, памрэ, бо наш арганізм ужо атрымаў занадта вялікую дозу радыяцыі. Ядзерныя выпрабаванні прыводзяць да таго, што мы хварэем ад заражанай рыбы, рысу і малака, і кожнае выпрабаванне паскорыць смерць няшчасных ахвяр Хірасімы і Нагасакі».

Ці можна спакойна чытаць гэтыя радкі — крык душы адной з ахвяр варварскай атамнай бамбардзіроўкі ў жніўні 1945 года? Яны напісаны зусім нядаўна —4 мая гэтага года і ўключаны ў адозву ўдзельнікаў паходу за мір з горада Хірасіма, накіраваную членам Камітэта 18 дзяржаў па раззбраенню ў Жэневе.

Колькі такіх, ці прыкладна такіх, пісем, тэлеграм, рэзалюцый ідзе ў гэтыя дні ў адрас урада ЗША [illegible] Пікеты ля Белага дома ў Вашынгтоне,

гнеўныя дэманстрацыі тысяч і тысяч людзей ля амерыканскіх пасольстваў і консульстваў, шматлікія мітынгі пратэсту супраць агрэсіўнай палітыкі ЗША —усё гэта стала штодзённай з'явай з таго часу, як над прасторамі Ціхага акіяна ўзнялося грыбападобнае воблака ад ядзернага амерыканскага выбуху. Бурліць ўся планета, праклянцці сыплюцца на галовы тых, хто пачаў новы раунд небяспечнай атамнай гонкі.

Кіруючыя колы ЗША пажынаюць цяпер тое, што пасеялі. Яны аказаліся ў стане поўнай ізаляцыі, выкрылі сябе канчаткова як ворагі міру і свабоды народаў, як агрэсары, што ліхаманкава рыхтуюцца да новай сусветнай вайны. Кожнаму ясна, што ніводзін урад, які шчыра клапоціцца аб умацаванні міру, не мог ігнараваць рашучых патрабаванняў сусветнай грамадскасці не аднаўляць ядзерных выпрабаванняў. Толькі колы, якія арыентуюцца на вайну, маглі пачаць ядзерныя выпрабаванні тады, калі намеціліся перспектывы вырашэння праблемы ўсеагульнага і поўнага раззбраення. Добра вядома таксама, што ЗША ніхто не пагражаў і не пагражае, што Савецкі Саюз прымае меры да ўмацавання сваёй абараназдольнасці толькі перад нахабнымі пагрозамі і правакацыямі з боку імперыялістычных сіл.

Самі кіруючыя колы ЗША па сутнасці не пакідаюць ніякіх сумненняў у тым, што іх цяперашнія выпрабаванні ў Ціхім акіяне маюць на мэце спробу навязаць Савецкаму Саюзу свае ўмовы. У выпушчаным днямі міністэрствам абароны ЗША і камісіяй па атамнай энергіі «Даведніку па дзеянню ядзернай зброі» проста гаворыцца, што з 1945 года ЗША зрабілі больш 200 ядзерных выбухаў [illegible]

Амерыкі, Англіі і Заходняй Германіі, дык мы не памылімся, калі скажам, што французская бомба з'яўляецца і іх бомбай». Такім чынам, ЗША і іх саюзнікі па НАТО узарвалі з 1945 года ў агульнай колькасці прыкладна 230 ядзерных бомб. У новай серыі ядзерных выпрабаванняў у Ціхім акіяне, вядомай пад назвай «Дамінік», запланавана правесці яшчэ 30 — 40 выпрабаванняў.

Для параўнання прывядзём яшчэ адну лічбу, прыведзеную ў тым жа «Даведніку». Савецкі Саюз, паводле амерыканскіх дадзеных, правёў крыху больш ста ядзерных выбухаў, уключаючы серыю выпрабаванняў увосень 1961 года, якая была выклікана адкрытымі пагрозамі ЗША і іх партнёраў па НАТО пачаць вайну супраць СССР. Гэтыя лічбы гавораць самі за сябе, яны не пакідаюць каменя на камені ад фальшывых аргументаў Вашынгтона наконт «адставання» ЗША. Зразумела, імперыялісты хацелі б, каб Савецкі Саюз не ўдасканальваў наогул сваю зброю, сядзеў, склаўшы рукі. Але гэта наіўны разлік! Пакуль імперыялізм пагражае нам вайной, пакуль кіруючыя колы ЗША працягваюць рабіць стаўку на палітыку «з пазіцыі сілы», Савецкі Саюз не будзе паслабляць сваёй абараназдольнасці. Наш урад заявіў

перад усім светам, што ў выпадку правядзення ЗША ядзерных выпрабаванняў у атмасферы, Савецкі Саюз вымушаны будзе правесці серыю ядзерных выбухаў у адказ. Гэта будзе дзейнічаць халодным душам на занадта ваяўнічыя галовы атамных маньякаў!

Здзіўляе крайняя бесцырымоннасць і цынізм, з якімі кіруючыя колы ЗША ставяцца да думкі нейтральных краін, што налічваюць сотні мільёнаў людзей, да думкі відных вучоных свету. Дэлегацыя ЗША ў Жэневе пагардліва паставілася да кампраміснай прапановы васьмі нейтральных краін па пытанню аб спыненні выпрабаванняў ядзернай зброі. А ў Ціхім акіяне паветраныя плыні нясуць воблакі радыеактыўных ападкаў перш за ўсё на краіны Азіі і Афрыкі.

Шырокія пратэсты сярод вучоных усяго свету выклікае намер урада ЗША ўзарваць у чэрвені ці ліпені гэтага года ядзерную бомбу ў поясе радыяцыі Ван Алена на вышыні 500 міль. «Мяркуюць, — піша газета «Нью-Йорк геральд трыбюн», — што гэты выбух выкліча выпаданне з гэтага рэзервуара радыяцыі часцінак, што ўтрымліваюцца ў касмасе магнітным полем Зямлі». Многія вучоныя розных краін папярэджваюць, што падобны выбух можа даць шкодныя вынікі. Адлюстроўваючы думку шырокай грамадскасці, амерыканская газета «Кронікл» указвае: «Адным з элементаў акружэння нашай планеты з'яўляецца гэты пояс радыяцыі. Ніводзін вучоны на зямлі не можа сказаць напэўна, які ўплыў гэтага пояса на зямную паверхню. Адно неабвержна—ён з'яўляецца неад'емным элементам жыцця на зямлі... І вось цяпер невялікая група вучоных, што знаходзіцца на службе ва ўрада ЗША і мае бомбу і ракету, пры дапамозе якой можна яе запусціць, набралася нахабства сказаць вам, што мае намер зрабіць доследы з гэтым поясам. Яны гавораць, што выпрабаванне не прынясе ніякай шкоды. Але хто яны такія, каб можна было верыць іх слову? Калі не спыніць гэтых вар'ятаў, дык яны здолеюць паказаць справу так, нібы выпаданне радыеактыўных ападкаў з'яўляецца асвяжальным дажджом у высахлай пустыні. Іх трэба спыніць—і іменна цяпер».

І народы свету ўзмацняюць барацьбу супраць атамных маньякаў. Вар'яты з Вашынгтона, якія думаюць толькі аб гонцы атамных узбраенняў, сустракаюць усё больш рашучы адпор з боку ўсіх сумленных людзей. І як клятва, як заклік да барацьбы, гучаць палымяныя, поўныя глыбокага сэнсу словы пісьма жыхароў Хірасімы дэлегатам нарады па раззбраенню ў Жэневе: «Мы, хто першымі перажыў атамны жах, патрабуем ажыццяўлення ўсеагульнага раззбраення, і забароны вытворчасці, выпрабавання і выкарыстання ядзернай зброі».

Рэакцыйныя колы ЗША ўзброіваюць заходнегерманскіх рэваншыстаў, спадзеючыся стварыць тым самым пагрозу краінам сацыялістычнага лагера.

ЗААКІЯНСКІ ДАНТЫСТ: —Як старому пацыенту, па знаёмству... Мал. Ул. БАРАНОЎСКАГА.

ВЫНІКІ КОНКУРСУ

Адбылося пасяджэнне журы конкурсу на лепшую мастацкую паштоўку, які правяло Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Журы разгледзела прадстаўленыя серыі і асобныя паштоўкі, выкананыя мастакамі Мінска, Масквы, Віцебска, Рыгі і іншых гарадоў.

Першая прэмія не прысуджана. Другія прэміі за серыі паштовак прысуджаны мастакам Е. Лось, Г. Якубені, І. Бялецкаму. За асобныя паштоўкі трэцімі прэміямі ўзнагароджаны мастакі В. Чарназёмаў, І. Капалян.

Заахвочвальныя прэміі прысуджаны мастакам В. Мурашову, Я. Тарасу, І. Капаляну, А. Лісічнікаву, В. Чарназёмаву.

МАЦІ, СЫН І ТАЛЬКА

(Працяг. Пачатак на 3-й стар.).

дуць вячэраць, а яна пазіраць збоку на Вову і Тальку, любавацца, ганарыцца, што яе сын выбраў такую пекную дзяўчыну. А потым яны пойдуць у кіно, яна нетаропка зачыніць за імі дзверы, застанецца адна, і ёй самотна і прыемна будзе чакаць, пакуль вернецца сын. Цяпер у яе ўжо не будзе вялікага неспакою, Вова ж пойдзе з Талькай, не з Жорам...

2.

З таго дня Ганна Макараўна жыла ў нейкім трывожна-радасным настроі. Яна толькі цяпер заўважыла, што Вова пасталеў, падужэў. Яна нічога не распытвала ў яго пра Тальку — баялася, каб хаця не спудзіць іх кахання. Яна ўсё чакала, што ён сам загаворыць пра Тальку, але міналі дні, а Вова абмяжоўваўся толькі кароткімі паведамленнямі: «Мы з Талькай сёння пашкандыбаем на канцэрт» або: «Мы з Талькай сёння затрымаемся на заводзе».

Іншы раз у гэтых словах Ганне Макараўне чулася нейкая лёгкасць, беспачуццёвасць, і гэта палохала яе.

Аднойчы ў нядзельку, толькі Вова сабраўся ісці на сустрэчу з Талькай, як у хату ўварваўся Жора.

— Салют! — шумна вітаўся ён з Вовам. — Адзін ты, без яе? Парадак! — ён падміргнуў, паказаў пальцам на сваю адтапыраную кішэню і гаварыў далей: — Не маю звычкі без кампаніі. Падтрымаеш?

— Вове няма калі, — умяшалася маці. — Ды і патрэбы няма ў гэтым зеллі ні яму, ні табе.

Вова нездаволена нахмурыўся: ён жа, маўляў, не маленькі, каб маці заступалася за яго. Жора нічога не адказаў на словы Ганны Макараўны, нават не глянуў на яе, а звярнуўся зноў да Вовы:

— Прапусцім па адной, каб на тым свеце было весялей?

— Прапусцім, — сказаў Вова. — Хадзем на кухню.

— Не хвалюйцеся, матка,— звярнуўся, нарэшце, да Ганны Макараўны Жора,—усё будзе ажуры. Салют!.. — нязграбна раскланяўшыся, закончыў ён.

Хлопцы выйшлі.

Не ўпершыню яны выпівалі разам. Ганне Макараўне ніколі не было гэта да спадобы. Але цяпер ёй стала надзвычай балюча на душы. Яна ведала, што выпіўка ўжо ўсё роўна адбудзецца, але не сцярпела і праз колькі мінут прыйшла на кухню. Вова ўжо быў чырвоненькі. Жора як бы і не піў яшчэ. «Гэты цэлую пляшку выжлукціць, але знаку не будзе», — падумала Ганна Макараўна.

— Вова, трэцюю пасудзіну сюды! — скамандаваў Жора.

— Быццам табе невядома, што маці не п'е, — буркнуў Вова.

— А я і вып'ю, — прамовіла Ганна Макараўна.

— От бачыш, у мяне чуццё правільнае, — сказаў Жора, не здагадваючыся, што маці наважылася выпіць дзеля таго толькі, каб стала менш гарэлкі і каб сын не так упіўся.

Ад чаркі гарэлкі Ганна Макараўна імгненна захмялела. І цяпер ёй нават Жора не здаваўся брыдкім. Цяпер не было ў яе страху і за Вову. Яна сказала толькі як напамінак:

— Ты ж, сынок, не заседжвайся хаця. Цябе ж дзяўчына недзе чакаць будзе.

— А што мне дзяўчына, — адказаў Вова. — Дзяўчат многа.

Непадробная абыякавасць прагучала ў гэтых словах. Ганна Макараўна падумала, што Вова не кахае па-сапраўднаму Тальку, і неяк адразу знік хмель з яе галавы. Яна не знайшлася што адказаць Вову. Затое Жора ўсклікнуў:

— Салют, Вова! Ты яшчэ не прапашчы чалавек. Дык патэпаем.

Хлопцы ўсталі і выйшлі ў калідор апранацца.

— Аставайся дома, Вова, — суха прамовіла Ганна Макараўна; напамінаць пра Тальку яна ўжо не адважылася.

— Не хвалюйся, ма, — адказаў Вова.

Хлопцы пайшлі.

Ганна Макараўна доўга сядзела нязрушна за сталом, ашчаперыўшы галаву рукамі. Прыйшлі думкі аб сваёй маладосці. І чаго яны прыйшлі — далёкія і цьмяныя, як сон, але балючыя, горкія ўспаміны?..

Яна была нешчасліваю ў дзявоцтве. І тварам і станам, як кажуць, прыдалася не горшая за іншых. А от жа сталася так, што засядзелася ў дзеўках аж да трыццаці. Яе падружкі ўжо дзяцей у школу выпраўлялі, а ёй трэба было маладзіцца ды ўпотай тужыць. І з кожным годам яна чулася ўсё больш і больш адзінокай. Хлопцы-равеснікі жаніліся, падрасталі малодшыя, якія ўжо былі для яе чужымі. І яна перасільвала ўжо сябе, каб пайсці на танцы ці на якую гулянку. Толькі і ведала работу. Працавала яна, як і цяпер, майстрам на хлебазаводзе.

А потым пачалася вайна. Ваенная завіруха падхапіла і Ганну, закінула яе ў далёкі ўральскі горад. Жыццё было цяжкае, але цяпер Ганна ўжо не думала пра тое, што яна няўдаліца, старая дзеўка; цяпер амаль усе жанчыны былі адзінокія, мужчын забрала вайна.

Ды так здарылася, што іменна ў гэты час да Ганны прыйшло каханне. Гэта быў яе веку чалавек, толькі выдаваў ён старэйшым за свае гады. Мабыць, таму, што твар яго быў васпаваты, буйны, як бы квадратны, а над глыбока пасаджанымі вачыма навісалі густыя чорныя бровы. От жа і Вова такі, адно што не васпаваты. Часам Ганна Макараўна гляне на яго і падумае пра гэта, сама не ведаючы, ці радасна ёй ці не, што сын удаўся ў бацьку, а не ў яе.

Была тады восень сорак першага, кастрычнік, самая цяжкая пара вайны. Над краінай навісла страшэнная небяспека, яна пякла нязбыўнай тугой, таўчыла сэрца кожнага чалавека, укарочваючы тэрміны і жыцця і кахання. Можа таму Ганна Макараўна так хутка паверыла...

Ён быў вайсковец, старшына Уладзімір Камароў. Прыехаў ён з салдатамі на хлебазавод атрымліваць для сваёй часці хлеб, там і пазнаёміўся з Ганнай. Яго часць толькі што сфарміравалася і спешна рыхтавалася на фронт. Камароў мог толькі позна вечарам, на дзве-тры гадзіны, вырвацца з вайсковага гарадка, прыбегчы да Ганкі, як ён яе зваў. Яна жыла на прыватнай кватэры, у вузкім прахадным пакойчыку, і на адзіноце ім можна было пабыць толькі на двары, на лавачцы каля сцяны дома. Гаспадары рана зачынялі аканіцы, а вуліцу закрываў высокі дашчаны плот, і познімі, ужо халоднымі вечарамі ніхто не перашкаджаў ім абнімацца ды цалавацца.

Кароткае гэта было каханне. Здаецца, толькі шаснаццаць шчаслівых дзён выдзеліў лёс Ганне. А тады паехаў старшына Камароў са сваёй ротай, апошні раз абняўшы Ганку ля няўтульнай цяплушкі на пероне, заваленым клункамі, скрынямі, перапоўненым мітуслівымі людзьмі.

І пайшлі да Ганны тонкія трохкутнічкі, ладна пакамечаныя ў шорсткай кішэні, пакуль выпадала ім трапіць на палявую пошту.

А хутка прыйшло пісьмо ў форменным канверце, адрас быў надпісан не хімічным, паслюняўленым алоўкам, а чарнілам. Пасля такога пісьма трохкутнічкі ісці перастаюць...

Старшына Камароў загінуў.

Ганна плакала, доўга плакала. Сціхла не ад стомы, не таму, што высахлі слёзы, — неяк неўзаметку авалодалі ёю думкі пра трэцяе жыццё, якое яна насіла ў сабе. Спачатку жах скалануў яе, як падумала пра дзіця: хіба ж зможа яна выгадаваць яго, адзінокая, у такі цяжкі час?.. Потым прамільгнула думка, што яшчэ ж не позна пазбавіцца цяжарнасці, робяць жа так многія. Але ўслед за гэтай думкай перад вачыма паўстаў вобраз таго, з кім Ганна спазнала шчасце кахання, хто даў пачатак трэцяму жыццю; і яна паклялася сабе, што народзіць дзіця, што выгадуе яго, як бы цяжка ні прыйшлося самой.

Калі нарадзіўся сын, Ганна назвала яго бацькавым імем...

«Няўжо гэта прайшло ўжо дзевятнаццаць гадоў з той пары?.. — Ганна Макараўна доўга церла далонямі вочы. — Ну так... Бач жа, які Вова ўжо... От бы толькі не збіўся ён з дарогі...»

У той вечар яна не магла заснуць, аж пакуль не вярнуўся Вова. А прыйшоў ён далёка за поўнач. Сэрца падказвала Ганне Макараўне, што быў ён не ў Талькі. Яна прамовіла:

— Колькі разоў прасіла цябе, сынок: не гуляй так позна. Дзе ж ты быў?

Вова доўга маўчаў, толькі шумна, па-п'янаму, соп, распранаючыся.

— Ма, не будзь следчым,— адказаў, нарэшце, ён; у яго голасе была нечаканая пасля такога маўчання лагоднасць.

— З гэтай пустальгой, з Жорам цягаўся? — дапыталася маці, слаба спадзеючыся на іншы адказ.

— З Жорам, — ужо зласнавата прамовіў Вова, забіраючыся пад коўдру. — Выключы, калі ласка, святло.

Маці націснула на выключальнік, пастаяла хвілінку, узіраючыся праз цемру на касматую Вовіну галаву, што выдзялялася на белай падушцы. Вова больш нічога не гаварыў. Цяжка стала Ганне Макараўне. Быццам гэта было прадчуванне чагосьці нядобрага. Ёй хацелася падысці да сына, пагладзіць па галоўцы, адчуць роднае цяпло яго цела. Але сын ужо не прымае такой ласкі, мінулася яго маленства, і з нейкага часу маці зразумела, што ён чэрствы і скрытны. Адкуль такія рысы ў яго? Не ад яе ж, яна не такая. Хіба ад бацькі? Яна ж па-сапраўднаму і не ведае, які быў бацька: ці ж багата даведаешся за два тыдні...

Ганна Макараўна ўздыхнула і пайшла ў свой пакой.

3.

Міналі дні, і Ганна Макараўна ўсё радзей і радзей успамінала Тальку. Ну што ж з таго, калі Талька спадабалася ёй: усё ж залежыць ад Вовы. Ды і жаніцца яму ранавата. Праўда, Ганна Макараўна думае, што каб сын ажаніўся, дык ёй не было б так страшна за яго: а то яшчэ гэты Жора звядзе са свету. Але ж сілай не ажэніш. Відаць, не было ў Вовы сапраўднага пачуцця; вось жа ніколі і не загаворыць пра Тальку.

Аднойчы Талька прыйшла сама. Вова якраз працаваў на вячэрняй змене, яна не магла гэтага не ведаць, і Ганна Макараўна адразу насцярожылася, а калі глянула ёй у твар, то і зусім занепакоілася:

— Можа, з Вовам што здарылася?..

— Ды не, — ціха і разгублена адказала Талька, топчучыся каля дзвярэй. Сняжынкі хутка раставалі на яе бровах, на пасмах валасоў, на вязанай белай шапачцы, ператвараючыся ў блішчастыя кроплі і неяк яшчэ больш адцяняючы самотны выраз твару.

— Распранайся, галубка, ды праходзь, — запрашала Ганна Макараўна, хвалюючыся ад здагадкі, што нешта ўсё ж нядобрае прывяло сюды Тальку.

Праз хвіліну яны сядзелі за сталом у пакоі.

Талька то чырванела, то бляднела, не адважваючыся пачаць гаворку.

— Дык што ж ты скажаш мне, — прамовіла Ганна Макараўна як можна ласкавей, быццам адчуваючы нейкую сваю віну.

— Вы ж ведаеце, мы дружылі з Вовам, — пачала Талька нерашуча і перарывіста, здавалася, трэба было кожнае слова праштурхоўваць праз нейкую перагародку ў горле. — Мы дружылі, і я люблю Вову... І ён гаварыў, што любіць мяне... І вось ён прыходзіць п'яны-п'яны, з Жорам, запрашае мяне на танцы. А я кажу, што не пайду з п'яным. Ён адказаў, што на мне не закрыўся свет...

Талька замоўкла. Не гаварыла нічога і Ганна Макараўна. Яна ўжо здагадвалася, што далей скажа Талька, і пякучы боль напаўняў яе душу. Чым яна магла суцешыць Тальку? І хіба суцяшэнне — гэта тое, што трэба Тальцы?..

— Вы мне прабачце, што я прыйшла і надакучаю, — загаварыла Талька ўжо спакайней. Але раптам слёзы сыпанулі з яе вачэй, і голас задрыжаў, напоўніўся плачам. — Я ж адна, я ў дзетдоме вырасла і няма мне з кім параіцца...

Ганна Макараўна ўсхапілася, падышла да Талькі, абняла яе, зашаптала:

— Не плач, галубка, не трэба...

— Я цяжарная, а жыву ж у інтэрнаце... І што мне рабіць цяпер?

— А Вова ведае гэта? — запыталася Ганна Макараўна, толькі цяпер заўважыўшы, што Талька перамянілася з твару і пагрубела ў стане.

— Ведае... Ды што яго кранае... Што хочаш, кажа, тое і рабі. А я баюся аперацыі.

— От я з ім пагавару, галубка... А ты не кручынься, не адчайвайся... — Ганна Макараўна суцяшала, але і сама не ўяўляла, дзе выхад для гэтай дзяўчыны.

Ёй было страшэнна прыкра з-за Вовы. От якраз учора ў клубе хлебазавода была лекцыя аб маральным кодэксе будаўнікоў камунізма. Радасна было слухаць Ганне Макараўне, што на заводзе ёсць столькі цудоўных юнакоў і дзяўчат. Тады, учора, яна нават і не падумала, што яе Вова можа быць вельмі не падобны да іх. Ажно вунь што... Гэтыя думкі яшчэ больш абвастралі яе душэўныя пакуты.

— Усё будзе добра, — гаварыла Ганна Макараўна, сама не вельмі верачы сваім словам. — У Вовы ж яшчэ вецер у галаве гуляе. ён, бывае, нашкодзіць, а потым адумаецца... Усё будзе добра... І ты не ўздумай хаця дзіця загубіць...

Талька ціха, квола ўсхліпвала, прытуліўшыся галавой да грудзей Ганны Макараўны. Яна выказала сваё гора, і ёй стала лягчэй. І яшчэ — яе быццам ап'яняла цеплыня, што ішла ад грудзей Ганны Макараўны. Талька намагалася ўявіць сваю маці, але хіба магла яна ўявіць, калі з таго часу, як помніць сябе, ведала толькі чужых людзей.

— А бацькі твае, мабыць, у вайну загінулі? — спыталася Ганна Макараўна, і Талька ажно скаланулася, што гэтае пытанне супала з яе думкамі пра маці.

— Ага, — адказала Талька, — я іх і не памятаю. — Яна пачала расказваць пра сваё жыццё ў дзіцячым доме, пра крыўды і радасці маленства.

Ганна Макараўна зноў села на сваё крэсла і моўчкі слухала, аддаючыся ўладзе чужых успамінаў і перажыванняў, адчуваючы, як Талька становіцца ёй бліжэйшай і раднейшай.

(Заканчэнне будзе).

ТЭАТРАЛЬНАЯ ХРОНІКА

● Днямі Гродзенскі абласны драматычны тэатр паказаў гледачам новую работу — камедыю «Фаніф на гадзіну». Пастаноўку ажыццявіў рэжысёр А. Брылыковіч. Мастацкае афармленне А. Алахвера. У спектаклі заняты артысты Б. Грачынскі, В. Іёнаў, Н. Лапова, С. Храмцоў і інш.

Гродзенскія артысты запрасілі да сябе нашых літоўскіх сяброў. Калектыў выехаў у Вільнюс. Беларускія артысты выступяць па тэлебачанні і пакажуць [illegible] спектакль «Узнагарода 1000 франкаў».

● Дзяржаўны драматычны тэатр БССР імя Якуба Коласа распрацаваў план гастрольных паездак па раёнах Віцебскай вобласці. За апошнія дні артысты наведалі Гарадок, Бешанковічы, Дубровна, Коханава, Оршу. Сельскаму гледачу паказаны спектаклі па п'есе «Ленінградскі праспект» І. Штока.

● У горад Смаленск выехаў на гастролі Гомельскі абласны драматычны тэатр. На смаленскай сцэне будуць паказаны спектаклі [illegible], «Угрум-рака», «Заводскія рабочыя», «Зімовая казка».

● Спектакль «Барабаншчыца» па драме А. Салынскага ідзе чатыры гады на сцэне Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР імя М. Горкага. Днямі адбыўся 300-ы спектакль. Ролю Ніны Саўкі іграла першая выканаўца — заслужаная артыстка БССР А. Ківакава.

Спектакль нязменна ідзе з вялікім поспехам. За чатыры гады «Барабаншчыцу» праглядзела 200 тысяч гледачоў Мінска, Смаленска, Кастрамы, Гомеля, Віцебска, Іванава, многіх раённых цэнтраў і сёл рэспублікі.

Дзяржаўны тэатр лялек БССР паставіў і паказаў у гонар 40-годдзя піянерскай арганізацыі новую работу — [illegible] казку Д. Брэсцевіча «Хлопчык з Княж-возера», якой расказваецца пра герояў-піянераў, юных савецкіх [illegible] у Айчыннай вайне. Пастаноўку новага спектакля ажыццявіў А. Ляльскі. Музыку да казкі напісаў Г. Вагнер. Мастацкае афармленне Л. Быкава.

На здымку: адна са сцэн лялечнага спектакля.

Фота Э. ПРЫСМАКОВА.

ГАЛОЎНЫ ФАКТАР

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

гульнаю. — Гэтыя смачныя прадукты патрэбныя вам усім і кожны дзень. А жаданне працаваць на ферме ўзнікла ў вас толькі ў аднаго з усяго класа. Малавата! [illegible] Хіба не так?

Насупіліся, маўчаць.

— Дык ведайце, — кажу дзецям, — Васіль не проста выбраў сабе прафесію жывёлавода. [illegible]

[illegible]

Калі Васіль пайшоў у армію, Генадзь, і праўда, стаў маім першым памочнікам. Як ён на ферме — я спакойная. Ведаю, будзе там поўны парадак. [illegible]

[illegible]

— А Генадзь?

— [illegible]

— А які лёс вашых дачок?

— [illegible]

не працуе. Тамара скончыла медыцынскі тэхнікум, выйшла замуж і з мужам паехала ў Казахстан, на цалінныя землі. Яна з нашай сям'і адзіная, якая выбрала іншую, не калгасную прафесію.

Ажаніўся і Васіль. Неўзабаве, мусіць, ажэніцца і Генадзь. Трэба прызнацца, часта думаю аб унуках. Якімі вырастуць? Хацела б, каб яны былі такія альбо яшчэ лепшыя, чым мае дзеці і іх бацькі.

...Гутарка наша заканчвалася, і я паспяшыў задаць Лізавеце Іванаўне апошняе пытанне.

—Як вы лічыце: што было галоўным у выхаванні вашых дзяцей?

— Праца, — адказала маці. — З маленства выхоўвала ў іх любоў і павагу да працы. Рабілі ўсё, што было па іх сілах. Бывала, я затрымаюся на рабоце, а яны і ў хаце прыбяруць, і печы выпаляць, і есці згатуюць.

Пра гэта, — працягвала Лізавета Іванаўна, — у мяне часта пытаюцца людзі. У свой час цікавіўся і дырэктар школы, у якой вучыліся дзеці. Аднаго разу прыходзіць да мяне дадому: «Выбачайце, — кажа, — але мне вельмі важна ведаць: як вам адной удалося так добра выхаваць дзяцей?»

Дзеці жылі дружна, памагалі адно аднаму ў вучобе, у рабоце. Яны ніколі не сварыліся. Гэта было правілам. Я сама перш за ўсё паважала гэта правіла. Мне і дзецям часта кажуць: «У вас матчын характар». Звычайны характар, нічога асаблівага.

* * *

...Па дарозе з калгаса інструктар райкома сказаў мне:

— А ведаеце, Лізавета Іванаўна Арлоўская не ўсё расказала нам. Не паведаміла, напрыклад, што яна і яе дачка Антаніна Максімаўна былі не раз удзельнікамі Усесаюзнай выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі, маюць урадавыя ўзнагароды. Дачка і маці выбіраліся дэпутатамі абласнога Савета. Сына Васіля тройчы выбіралі дэпутатам Быхаўскага пасялковага Савета.

Не расказала і аб тым, як доўгі час жыла з дзецьмі ва ўбогай хаціне, нават тады, калі прыйшла да яе і дачкі слава перадавых жывёлаводак. Потым калгас памог ім пабудаваць новы прасторны дом.

Гэтыя рысы характару дапаўнялі і без таго цудоўнае аблічча маці і яе дзяцей — працавітых і сціплых людзей.

Быхаўскі раён.

Вялікі і разнастайны рэпертуар танцавальнага калектыву Мінскай абутковай фабрыкі імя Калініна. Самадзейныя артысты часта выступаюць перад рабочымі і служачымі на прадпрыемствах і заводах Мінска. На здымку—калектыў выконвае «Румынскі танец».

Фота Ул. КРУКА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. Мінск.
Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-25-25, аддзела літаратуры — 3-20-54, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры — 3-22-04, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03
«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.
АТ 13114
Друкарня выдавецтва «Звязда».